

40
Diss.

3327

-6-

Fiche

DISSERTATIO IVRIS PVBLICI

DE

VSTRAEGIS

GENERATIM

NON DE IVRE AVSTRAEGARVM

R. I. LIB. CIVIT. VLMANAE

SPECIATIM.

IN ALMA IVLIA CAROLINA

PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI ET CONSVLTISSIMO

FRANC. DOMINICO HAEBERLIN

PHILOS. ET IVRIVM DOCTORE

SERENISS. DVCIS BRVNSV. ET LVNAEB. CONSILIAR. AVL.

IVRIS PVBL. ET HISTORiar. PROF. P. O.

FACVLT. IVRID. H. T. DECANO

DVCALIS CONVICTORII INSPECTORE

ET ACADEMIAE BIBLIOTHECARIO

FAVTORE, HOSPITE ET PRAECEPTORE SVO

OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDO

D. XXVIII. APRILIS A. C. d b CCLIX

IN IVLEO MAIORI

AD VENTILANDVM PVBLICE PROPOSITA

AB AVTORE RESPONDENTE

TOBIA LVDOVICO KIENLIN

VLMANO.

HELMSTADII PRELO DRIMBORNIANO.

4° Diss. 3327/6

Fiche

Bayerische
Staatsbibliothek
München

SECTIO I. DE AVSTRAEGIS IN GENERE.

§. I.

VARIAE DE ORIGINIBVS AVSTRAEGARVM ERVDITORVM SENTENTIAE AFFERVNTVR.

arias atque diuersas esse tum Historicorum, tum Iuris publici Doctorum opiniones de origine *Austraegarum*, Iudicibus illis Imperii nostri R. G. Statuum & Membrorum immediatorum vſitatissimis, primo statim intuitu ex eorum Scriptis colligere licet. Sunt enim, qui eorum originem ad turbulenta interregni illius magni, vti vulgo vocari solet, tempora, vel saltim ad vltimos FRIDERICI II. & CONRADI IV. *Imppp.* annos referunt a). Nonnulli contra, se in antiquissimis iam temporibus vestigia

- a) Auctor huius sententiae est immortalis CONRINGIVS in *Diff. de Iudiciis Reip. Germ.* §. 53., quem plures sunt secuti, v. c. L. B. de ZECH in *Europ. Herold* P. I. p. 921. *Illustriss. Comes de WVRMBRAND* in *foro S. I. R. G. Principum*, Cap. II. class. 3. §. 2. p. m. 43. sq. MONZAMBANVS de *Statu I. R. G.* Cap. V. §. 19. B. G. STRVIVS in *Hist. Iuris* Cap. X. §. 13. p. m. 834. & in *Corp. Iur. Publ.* Cap. XXV. §. 56. Plures huius sententiae fautores recensent B. KEMMERICH. in *Diff. de Austraegis S. R. G. l. Comitum*, §. 2. not. a) p. 5, & B. KOCHIVS in *Disquis. de Austraegis S. R. I. Procerum*, Sect. I. §. 2. not. a) p. 4.

vestigia quaedam *Austraegarum* inuenisse, omnique aevo Germanis eos usu venisse, sibi visi sunt; omni enim tempore in litibus sopiendis *arbitros* siue *Austraegas* amasse *Germaniam*, alienam a strepitu forensi studioque contendendi, obseruauit inprimis LVDEWIGIUS b). Sunt qui a iure manuario huius iudicii deducunt originem, formam vero illud singularem in medio accepisse aevo asserentes c). Quidam sero in Germania eos ortos, & MAXIMILIANI I. & CAROLI V. *Impp.* temporibus *Austraegas* primum constitutos esse volunt d). Alii aliam hac in re fouent sententiam, vt ob mirum Scriptorum de origine *Austraegarum* dissensum, vix certi quid statuere liceat, quo potissimum tempore usus *Austraegarum* primum inualuerit.

§. II.

IUDICES ARBITRARIJ IAM IN AEVO CAROLINGICO ET
SEQVIORIBVS TEMPORIBVS COGNITI
ERANT.

Nos, quum extra omnem dubitationis aleam positum sit, omni aevo iudices, libera partium litigantium voluntate electos, siue arbitros in Germania obtinuisse, eo minus originem *Austraegarum* ab iis deducere dubitamus, quo magis in sequentibus patebit, tantum abesse, vt magnum inter eos discrimen in antiquioribus temporibus detegi possit, vt potius summa eorum similitudo in eligendis constituendisque huiuscemodi iudicibus vndique pateat. Nam etsi quidem, postquam *Capitularia* e) *Regum Francorum*, iuraque in iis stabilita

b) In *de praerogativ. Wirtemberg. Ducat. Sect. II. c. 4. §. 7. p. m. 93. sq.* cf. SPENERI *Teutsches I. P. P. III. Libr. II. Cap. X. §. 4. not. e) p. 166. sqq.* & Vlr. OBRECHT in *Prodr. rer. Alsac. Cap. XII. p. 292.*

c) V. B. KOCHIVS in *Disquis. modo citata, Sect. I. §. 2. nota d) p. 5.*

d) SCHVVBHARD *de Austraeg. Cap. 2. n. 42. sq. & n. 54*, cui suffragatur BLVMIVS in *Processu Cam. Tit. 27. n. 8. §. 9. p. m. 118. sq.*

e) Francis summa rerum potestas, eo minus de Arbitrorum usu dubitare licet, quo magis hinc inde in eorum Legibus de iis dispositum esse constat.

stabilita in defuetudinem abire coeperunt, difficile sit dictu, quemadmodum iudicia Germanorum, cumque iis iudices libera litigantium voluntate electi, primis Regum atque Impp. Germanicorum temporibus, sese habuerint f): verosimile tamen valde videtur, per omnia secula secula semper aliquid pristini moris & consuetudinis in decidendis controuersijs maiores nostros retinuisse. Tres autem potissimum vias bona iuraque amissa recuperandi Germanis iis temporibus patuisse, exempla mediæ æui satis superque edocent. Perinde enim erat, teste LVDEWIGIO g), vtrum actor cum reo ferro mallet contendere; an boni viri implorare officium & arbitratum; an ordinarii iudicis vti auctoritate. Quid quod tantam sensim sensimque auctoritatem apud Germanos acquisiuerunt arbitraria iudicia, vt Seculo imprimis XIII. cui libet liberum atque integrum fuisse videatur, iudicem eligere, quemcunque vellet. Confirmant hanc opinionem Leges atque Consuetudines in *utroque Speculo*, tam *Saxonico* quam *Suenico* compilatae h), in quibus expressis verbis legere licet,

A 2

omne

constat. Videatur apud BALVZIVM, *Capitular. RR. Francor. T. I. L. VI. Cap. XXII.* quo faciunt verba: *Et si illi ARBITRES iudicauerint, duplum restituat proximo suo*; cfr. T. I. Libr. VII. Cap. CLIII. & CLXXVIII. Reliquis vero Germaniae Populis arbitros pariter haud ignotos fuisse testantur *Leges Alemannorum tit. LXXIV. §. 2.* & *Wigothorum Libr. II. tit. 1. §. 14.* vbi *Iudicis ex consensu partium electi* expressa sit mentio. Conf. quoque Ill. AYRERVUS in *Diss. de auctoritate arbitrii ex Compromisso, vim rei iudicatae habentis*, §. X. p. 14. Et Ioh. Gottlieb SIEGEL in *diss. de arbitrio ex iuribus Rom. & Germ. illustrato*, Cap. II. §. 1. seq. p. 15.

f) CONRING. de *Iud. Reipubl. Germ.* §. 48. HEINECCIUS in *Elem. Iur. Germ. L. III. Tit. I. §. 40. not. (*)* p. m. 392.

g) in *Tractatu modo citato*, Sect. II. c. 4. §. 7. not. 12). MAVRITIUS in *de Duellis* §. 41. *Opuscul. p. 971.* Add. Caes. FURSTENERIUS, siue B. KAYSERUS *von des Kayserl. Cammergerichts Iurisdiction*, §. 3. p. II. SCHILTERI *Inst. Iur. Publ. T. I. L. IV. Tit. 7. §. 2.* KOCH. c. I. Sect. I. §. 2. not. d) p. 5.

h) Vid. *der Sachsen Spiegel* cura Perill. & Excellentiss. GAERTNERI editus, L. I. art. LV. cuius verba huc facientia sunt: *Alle weltlich*

omne iudicium seculare ab arbitrio initium sumsisse, liberisque hominibus semper integrum fuisse, Iudicem siue Arbitrum eligere quemcunque vellent.

§. III.

VSVM EORVM ADHVC SEC. XIII. APVD IMMEDIATOS
ET MEDIATOS RECEPTVM FVISSE, OSTEN-
DITVR.

Parum vero, aut plane non a recepto compromissario initio huius generis Iudices recessisse, nullamque rationem habitam fuisse litium futurarum, ceu factum est insequentibus temporibus, exemplis antiquissimis edocemur. Id enim inprimis Maiores nostros tum temporis viuentes in animo habuisse constat, vt controuersias, quas armis alioquin decidere moris erat, vel per amicabilem compositionem, vel per viam iuris ordinariam ab Arbitris hisce, seu *Austraegis*, prouti postea appellabantur, hunc in finem electis, dirimerentur. Sic laudum exstat apud LVDEWIGIVM i), quod *Archiepiscopus Magdeburgensis* vna cum *Episcopis Merseburgensi & Naumburgensi* in causis finium regundorum, teloniorum, viarum aliisque controuersiis inter *Marchionem Misniae & Abbatem Pegaviensem* A. 1218. obortis pronuntiarunt. Aliud exemplum illustre *Arbitrorum compromissariorum* nobis sistit *Compositio* inter *Archiepiscopum Moguntinum & Comitem Palatinum Rheni* de anno 1264. k). Huic ex multis aliis ad-
di

lich Gerichte hat begin von KORE; item Schwaebisch Land-Recht, ex edit. BERGERI cap. 73. p. 124. vbi disponitur: ieglich weltlich Gericht hebt sich von CHVR, das ist also gesprochen, daß kein Herr den Leuthen soll Richter geben keinen, dann den sie wehlen. Conf. Perill. atque Excellentiss. Lib. Baro de SENCKENBERG in Floribus spars. ad Ius Austraeagarum, §. IV. pag. 12.

i) in *Reliqu. MSt. T. II. p. 213. sqq.*

k) vid. *Perill. de GVDENVS, Cod. Diplom. T. II. P. I. n. 112. p. 148. sqq. item T. I. n. 396. p. 840. sqq. & T. II. P. I. n. 99. p. 133. sq. vbi alia adhuc exempla huc spectantia inueniuntur. Cf. quoque Consultiss. Christ. Frid. GEIGERI Comment. de amplitud. Fori Conuenti Austreg. S. R. I. Procerum, §. V. not. f) p. 30.*

di etiam potest *Compromissum* a. 1273. inter RVDOLPHVM Habsburgicum & Episcopum Basileensem initum, in quo Burggravius Norimbergensis, FRIDERICVS, & HENRICVS, Marchio Hochbergensis, Iudices compromissarii eligebantur l). Nec desunt quoque exempla *arbitrariorum Iudiciorum*, prouti nobis in *Speculo Sueuico*, loco ad §. II. allato, describuntur, in quibus controuersias priuatorum, siue mediatorum compositas fuisse legimus, quorum duo hic protulisse sufficiat. Alterum de a. 1268., quo lis inter *Monasterium Dobrilucense* & *Ortulfum de Dewyn* circa Allodium in Schakau exorta, laudo pronuntiato componebatur; alterum vero de anno 1276, quo controuersia inter idem *Coenobium Dobrilucense* ex vna, & inter *Iobannem de Sunnenwalde* ex altera parte arbitris interuentis decisa fuit m). Quamquam igitur de pari arbitrorum usu tam apud mediatos, quam immediatos, dubitare amplius nequeamus: magna tamen mutatio iam Seculo XIII. vel saltem haud ita multo post, sese exseruit circa liberam electionem arbitrorum in causis mediatorum priuatorumque. Ex quo enim Proceres Imperii rem iudiciariam in meliorem formam redigere, & curias vel in aulis suis, vel in primariis ipsorum ditionum vrbibus instituere, pagis vero in minores particulas diuisis proprium iudicem constituere coeperunt n): factum est, vt vsus *Arbitrorum* apud priuatos mirum in modum restrictus fuerit. Quod etiam de Vrbibus & terrae tractibus, nobilibus atque equestribus familiis ab Imperatoribus & Proceribus Imperii vel in feudum datis, vel venditis, vel per modum privilegii, aut oppignorationis titulo cessis, asserendum esse putamus, qui omnes iurisdictionem tam criminalem, quam ciuilem in subditos & ciues suos exercebant o). Ex eodem

A 3

funda-

l) V. STRVVI *Corpus I. P. cap. 25. §. 64. p. m. 981. nota 29.*), qui simul multa alia exempla *Arbitrorum compromissariorum* congescit.

m) Extant Documenta in LVDEWIGII *Reliqu. MSS. T. I. p. 99. §. 112.*

n) Vid. B. HEINECCIUS in *Elementis iuris Germ. Libr. III. Tit. I. §. 55. p. 406.*

o) IDEM, c. l. *Libr. III. T. I. §. 51. & CONRING de Iud. reipubl. Germ. §. 85.*

fundamento libertas eligendi in controuersis ciuilibus Iudicem, iis personis alias liberis, quae vel in ministerium vel aduocatiam siue clientelam aliis potentioribus sese dabant, adempta est. Has enim omnes iurisdictionem potentiorum agnouisse, iurique suo Iudicem eligendi quodammodo renuntiasse, eximie demonstratum dedit *Perill. Lib. Baro de SENCKENBERG p).*

§. IV.

ORIGO AVSTRAEGARVM PACTIS CONSTITVTORVM IN
MEDIO SEC. XIII. INVESTIGATVR.

At enim vero nec Arbitri S. R. G. I. Procerum, prouti eos in §. *antecedente* descripsimus, in iisdem semper substiterunt terminis, *simplicis* nimirum *compromissi*; sed maiora incrementa maioremque auctoritatem ipsis tribuerunt tum subsequuta temporum intervalla, tum pacta atque conuentiones, quae iam *Seculo XIII.* in Germania innotescere coeperunt. Ne enim, regnante adhuc WILHELMO, potentia Imperatorum atque Imperii tot inter Principes diuisi penitus dilabere-
tur, vel minus potentiores vi atque habendi cupidine potentiorum absorberentur; vnicum fere tranquillitatis atque securitatis remedium in pactis foederibusque esse coepit, quorum primum inauditum hactenus in Germania exemplum, docente DATTIO q), *Moguntia, Wormatia & Oppenheimum* Ciuitates A. 1254. inierunt. In illo autem inter se conuenere, vt lites non modo iam subortae, verum etiam in posterum suboriturae, per duodecim viros Consules a qualibet Ciuitate electos dirimerentur. Huic foederi insequenti iam anno 1255. *multae aliae ciuitates Rhenanae, Nobiles ac Terrae Domini* accessere, prouti in notabili illa *Constitutione WILHELM I Rom. R. de Pace publica seruanda* videre licet r).
In

p) In Floribus sparsis ad ius Austrae garum, §. IV. seqq.

q) de Pace Publica, L. I. Cap. IV. n. 31. sqq. pag. 23. sq.

r) Extat apud DATTIVM, c. l. Libr. I. Cap. 4. n. 20. pag. 22. b. sq.

Nec silentio praetereundum est Foedus defensuum inter Dominos de
Stein-

In hac foederati, approbante WILHELMO, his potissimum legibus sibi inuicem *Iudices austraegales* constituere, vt liti-
gantibus libera esse deberet electio, vtrum *Caesarem* ipsum,
vel eius *Iustitiarium*, *Comitem de Waldeck*, adire mallent, an
vero *Scultetos Ciuitatum* in Constitutione nominatarum, co-
ram quibus lites foederatorum finirentur. Ex hoc itaque
tempore factum est, vt *Austraegae pactis constituti*, *Bundes-
Austräge*, ratione modi eligendi necessarii quodammodo at-
que perpetui haberentur, quos paciscentes & foederati ob
conventionis legem nec praeterire, nec alios in eorum locum
adsciscere poterant. Tantum vero abest, vt haec duo exem-
pla *Austraegarum* siue *Arbitrorum necessariorum* in partibus
substantialibus a *compromissariis* (§. 3.) allatis differant, vt
potius nullam causam esse putemus, quae impediatur, quo mi-
nus *Arbitri* quoque *compromissarii* ab Imperii Ordinibus &
membris superioribus temporibus ad certam modo contro-
uersiam electi nomine *Austraegarum* insigniri debeant. *Aut
enim*, docente Perill. SENCKENBERGIO S), *Iudices in omne
aevum*

*Steinverd & de Horstmar a. 1244. initum, in quo, vt, dissensionibus inuicem subortis, a qualibet parte duo milites eligerentur, qui rem ad suum placitum penitus deciderent, conuentum est; vid. LÜ-
NIGS Reichs-Archiv T. XXII p. 20.*

- s) l. c. §. XI. p. 22. Alii aliam hac in re fouent sententiam, conten-
dentes, *Iudices* illustrium personarum per *Compromissum* constitu-
tos, quos *Arbitros* vocare amant, minus congrue ad *Austraegas*
referri, vid. STRUVIVS in *Corp. Iur. publ.*, c. 25. §. 64. & *Con-
sultiss.* GEIGERVS l. c. p. 31. Aiunt enim, *Arbitros*, prouti in
§. III. descripsimus, e libera partium voluntate pendere, ita vt iu-
diciu eorum locum non habeat, nisi pars vtraque consentiat; *Au-
straegas* vero necessarios ordinariosque iudices esse, quorum deci-
sioni, parte vna postulante, pars altera & inuita causam submitte-
re debeat; *Arbitros* porro antiquissimis temporibus auctoritatem
suadendi magis, quam potestatem iubendi habuisse, cf. GEIGER-
VS, l. c. §. 1. p. 6., *austroegale iudiciu* vero peculiare forum es-
se, pactis legibusque publicis comprobatur. At enim vero vt nihil
dicam de exactissima similitudine, quae ratione modi eligendi inter
Arbitros compromissarios antiquorum temporu & inter *pactitios
inter-*

aeuum, aut *ad certos tantum casus* adsciscebantur. Semper *Austraegae* vocandi sunt, dummodo litibus finem imponerent.

§. V.

EORVM FREQUENTIOR ADHVC VSVS SECVLIS XIV. ET XV. OCCVRRIT.

Longe vero frequentiores fuisse *Austraegas pactis constitutos* Seculis XIV. & XV. tabulae foederum pactorumue eius aevi satis superque ostendunt. Quum enim *Imperatores* ea auctoritate tum temporis non pollerent, vt barbaras illas consuetudines, quae *diffidationes* vocabantur, atque perturbationes, quibus alios minus potentiores priuatis viribus, armis, incendiis, depredationibus aliisque remediis funestis, perditum illum reipublicae statum redolentibus, persequendi vexandique fas erat, legibus publicis plane abolere atque prohibere potuissent, vtpote eorum Constitutiones, tranquillitatis publicae restituendae causa latae, non perpetuae, sed certo tantum annorum spatio definitae erant, ita vt induciarum

intercedit: id saltem monendum puto, necessitatem illam, vi cuius Seculo XIII. partes litigantes & inuitae quoque coram *Austraegis*, tamquam Iudicibus suis ordinariis, ius sumere tenebantur, non tam ex essentia *Austraegarum* in genere consideratarum, quam potius ex pactis specialioribus & conuentionibus accidentalibus contrahentium deriuandam esse. Deinde nec mihi sermo est de iis *Arbitris*, quorum officium in auctoritate suadendi magis, quam iubendi constitutum fuerat. Certe exempla *Arbitrorum compromissariorum* hunc in finem a me in §. III. allegata longe alia indicant. Nec obstat, quod *austraegale forum* insequenti aeuo *forum legibus publicis comprobatum* factum fuerit. Aut enim vniuersalis consuetudo Seculi XIII, prouti in §. III. descripsi, Iudicem pro suo arbitrio eligendi sufficit, aut asserendum videtur, nec *pactitios Iudices austraeales* istius aevi, quo nullae adhuc leges publicae hac de re latae exstant, inter *Austraegas* esse referendos. Quod tamen a nemine vnquam factum esse, existimo. Ceterum quilibet, vel me non monente, videt, mihi sermonem non esse de iis *Arbitris*, prouti nobis in *Iure Romano & Canonico* describuntur, horum enim naturam quam maxime diuersam esse ab iis, de quibus §. III. loquitur, primo statim intuitu videre licet.

rum similiores, quam pacis publicae perpetuo duraturae viderentur t); fieri aliter non poterat, quin Imperii Status atque Membra, quibus magna utilitas foederum prioris Seculi in recenti memoria erat, necessitate quasi coacta, sibi rebusque suis, his potissimum remediis, pactis nimirum atque societatibus, magis, quam quidem antea factum erat, prospicerent. In his autem non modo mutuum auxilium perpetuamque defensionem sibi inuicem pacti sunt, verum etiam, quo sanctius pacem atque tranquillitatem, sibi stipulatam colerent, atque sic finem societatis melius consequerentur, modus atque ratio foederatis praescripta fuit, ius suum non vi & armis, sed ordinaria iuris via coram *Austraegis* constitutis persequendi. Eapropter igitur de definiendis atque accuratius describendis *Austraegarum* iudiciis, eorumque formis, quam quidem antea factum erat, cogitarunt in suis tabulis Socii atque foederati. Adeo vero istis temporibus in consuetudinem apud Imperii Proceres abiire ista *arbitraria iudicia*, ut nullam fere conventionem, quamcunque demum ob causam inter eos initam, legere liceat, in qua non simul de *Austraegis* constituendis aliquid dispositum inueniremus u).

§. VI.

ID QVOD EXEMPLIS FIRMATVR.

Non est quod solliciti esse debeamus de exemplis ad nostram sententiam corroborandam. Sat magnus numerus *Austraegarum*, tum Seculo XIV. tum XV. usitatorum, sese exhibet, quorum vnum alterumue adduxisse sufficiat. Sic primum nobis exemplum sit illustre illud Iudicium, ad controversias *Electoris Archiepiscopi Treuirensis* BALDVINI & *Ducis Lotharingiae* RVDOLPHI componendas A. 1333. habitum, constans ex delectu illustrissimorum Virorum, Comitum, Baro-

t) DATTIVS *de Pace Publica* L. I. Cap. V. pag. 27. seqq.

u) V. DATTIVS, l. c. L. I. cap. V. n. 21. sqq. p. 28. sqq.

Baronum, Nobilium, atque Militum ordine x). Haud ita multo post anno nimirum 1373. aliud nobis sese sistit pactum inter BALTHASAREM ac WILHELMVM, *Landgrauios Thuringiae*, nec non HENRICVM atque HERMANNVM, *Hassiae Landgrauios*, initum, quo inter alia & *Austraegae* ad lites inter ipsos paciscentes eorumque subditos forte suborituras finiendas constituti erant y). Simile quid etiam dispositum inuenimus in Tabulis, quibus *Leoninae, Wilhelmaniae & S. Georgii Societates* A. 1382. quamplurimis *Sueviae Ciuitatibus* arctissimo vnionis vinculo sese coniunxerant z). Et quid dicam de *Foedere inter Rhenanas & Sueuicas Societates* his potissimum duobus seculis plus vna vice restaurato a), itemque de magno illo *Foedere Sueuico* A. 1488. concluso b), aliisque Societatibus Pacis publicae seruandae mutuique auxilii causa per vniuersam fere Germaniam initis c), in quibus omnibus iudicium *Austraegis* simillimum, ceu iustum & ordinarium Sociorum forum, constitutum erat. Similem quoque morem Principes Germaniae vnus eiusdemque ordinis in suis confociationibus obseruasse, docent *Vniones Electorum* iam anno 1338. primum initae & postmodum per varia temporum interualla, inprimis Seculo XV. repetitae confirmataeque

x) Vid. BROWERVS in *Annal. Trevirens.* L. XVII. §. 94. pag. 209. cf. Reuerendiss. & Illustriss. Dn. de HONTHEIM, in *Hist. Trevirensi diplomat. & pragmat.* T. II. n. 645. p. 124.

y) Extat in MÜLLERS *Reichs-Tags Theatro* vnter K. Maximil. I., II. *Vorstell.* Cap. LXVII. §. 4. p. 566. sq. Cf. Ill. ESTORIS *Orig. I. P. Hass.*, quae primam Partem constituunt ILLIVS *Electorum I. P. Hassiaci*, L. III. c. 32. §. 117. not. x) p. m. 200. sqq.

z) V. DATT. l. c. L. I. Cap. VII. pag. 43. seqq. DV MONT *Corps diplomatique*, T. II. P. I. p. 168. sqq.

a) V. DATT. l. c. L. I. Capp. 8. 9. 10. pagg. 53. sqq.

b) V. DATT. l. c. L. II. Cap. 4. sqq. inprimis cap. 8. p. 281. sqq. vbi inueniuntur primae tabulae huius foederis Suevici.

c) Infinitae fere extant Tabulae eiusmodi conuentionum. Vid. DATT. l. c. L. I. c. 9. n. 44. seqq. & cap. 12. per totum. Cf. inprimis B. KOCHIVS in citata *Disquis. de Austraegis*, Sect. I. §. 4. not. e) & f) p. 15. sq., ubi nubes Testium & exemplorum producitur.

taeque d), vt & aliae aliorum Imperii Procerum Confoederationes, quae plerumque nomine *der Erbvereinigungen* venire solent. Huc spectant celebres illae *Vniones Regum Bohemiae* nec non *Ducum Saxoniae*, *Hassiaeque Landgrauiorum*, quarum fundamenta A. 1439. iacta, renouatio vero A. 1459. facta fuit e). Item *Pactum Confraternitatis*, quo *Serenissimae Gentes Saxonica*, *Brandenburgica* & *Hassiacae* inter se sunt colligatae f). Adeo vero subsecutis haec Secula temporibus arrisere illustribus *Germaniae* familiis *Austraegarum* iudicia; vt testamentis atque vltimis voluntatibus quoque *Austraegas* constituerint successoribus suis illustres testatores. Quale quid factum esse constat a PHILIPPO Magnanimo, *Hassiae Landgrauio* in testamento A. 1562. condito, & mediante *transactione Ziegenbainenensi* a *Serenissimis Successoribus* A. 1568. approbato g). In *Augusta* pariter *Domo Brunsvicensi* & *Luneburgensi* exempli loco adduci potest *testamentum Diui IVLII* anno 1582. conditum, quo inter alia, ne res *Serenissimae Domus* ad externos statim protraherentur, *Austraegas*

B 2

con-

- d) *Tabulas* nonnullarum istiusmodi *Vnionum* exhibent MÜLLER in *R. T. Theatro vnter K. Frid. V., I. Vorstell. Cap. 24. p. 283. 289. 293. 299. 305. sqq.* GOLDASTVS in den *Polit. Reichshändeln P. VIII. p. 214. sqq.* aliiq. cf. *Selecta de Vnionibus S. R. I. Electorum*, cura I. A. HOFFMANNI, Ienae 1752. 4. & *Consultiss. DAHMII Diss. de unione electorali.*
- e) V. MÜLLERS *R. T. Theatr. vnter K. Fridr. V., II. Vorstell. C. 9. p. 529. & 541. sqq.* item *vnter K. Max. I., IV. Vorstell. Cap. 24. §. 5. seqq. p. 252. sqq.* cf. *DU MONT, l. c. T. III. P. I. p. 63. & 254. sqq.*
- f) V. CARPZOVII *Diss. de pacto Confraternitatis Saxonico-Hassiacae*, item *BODINVS in Diss. de pacto Confraternitatis Saxonico-Brandenburgico-Hassiacae*, & *instar omnium ill. ESTOR, l. c. p. 197--211. & in Elem. I. P. Hass. bod., quae pariter insunt ILLIVS Elect. I. P. Hass. Cap. IV. §. 43. n. 22. sqq. p. m. 63. sqq.*
- g) V. KOCHII *Disquis. cit. Sect. II. §. XX. seqq. p. 79. sqq. Sigism. Guil. ab HAGEN Diss. de Austraegis Hassiacis, Sect. II. §. XXVII. sqq.* cf. *III. BROKESIVS de Austraegis Sereniss. Hassiae Landgrauior. §. 20. sq. & inprimis quoque Dn. Praecancellarii ESTORIS Elem. I. P. Hass. bod., Cap. IV. §. 43. n. 19. p. m. 62. sq. it. Cap. V. §. 45. p. 120. sqq. & Cap. VIII. §. 60-63. p. 218. sqq.*

constituit duos *Ministros Status intimos* vel totidem e *Statibus Prouincialibus*, atque *Academiam Iuliam* h). Sed nimis longum foret, ea omnia *Iudicia austregalia* *Seculis XV. & XVI.* exorta hic enarrare. Nulla enim fere Gens incluta nullaue illustris familia nominari poterit, cui non huiusce-modi *iudices austregales* vel *pactis familiae*, vel *aliis conventionibus* obtigerint i).

§. VII.

NATALES AVSTREGARVM LEGALIVM INDICANTVR.

Restat denique, vt in recensendis variis *Austragarum* speciebus, de iis quoque paucis agamus, qui in *Constitutionibus Pacis publicae* Imperatorum ac Statuum auctoritate ordinati, atque sic *legales*, siue *ordinationis* sunt appellati. Quum enim primum *iudicia austregalia* ex compromissis specialibus siue pactis atque confoederationibus, tum priuata auctoritate, tum accedente Imperatorum consensu, tum approbante obseruantia quadam Imperii vniuersali, orta esse, ex antea dictis pateat: Imperatores, quibus salus patriae curae cordique fuit, in legibus pacis vniuersalibus hanc consuetudinem imitantes, istiusmodi Iudices constituere quoque tentarunt. Huius generis est *Constitutio Pacis publicae* WENCESLAI de A. 1383., in qua omnibus Imperii Ordinibus *ius Austragarum* sic concessum est, vt secundum normam in dicta pace praescriptam lites eorum in *iudicio austragario*

h) V. Diui Iulii Testamentum in REHTMEYERS Br. Lün. Chron. P. III. c. 62. p. 1029. sqq. inprimis pag. 1036. vbi scil. itemque apud PFEFFINGERVM in Vitriario illustr. T. IV. p. 514. testamenti passus huc faciens occurrit. Cf. Ill. MOSERI Einleit. in das Br. Lüneb. StaatsR. c. 2. §. 23. p. m. 75.

i) V. PFEFFINGER. c. l. T. IV. p. 503. seqq. Ill. MOSERI Teutsch. StaatsR. T. XXIII. Libr. III. cap. 125. p. 182. sqq. B. G. STRVV. in Corp. I. Publ. Cap. 25. §. 56. p. 976. sq. alique, quos citat B. KOCHIVS, l. c. p. 17. not. h), qui omnes exempla *Austragarum familiarium*, der *Stamm-Austräge*, congefferunt.

gario terminarentur k). Simile quid inuenimus in *Comitiis* ab ALBERTO II. *Norimbergae* A. 1438. habitis l), nec non in *tabulis Pacis Publicae Ulmae & Nordlingae* A. 1466. publicatis, in quibus itidem *Iudices austraegales perpetui* ordinati fuerunt m). Tandem MAXIMILIANVS I. *perpetua pace*, magno Germaniae bono, A. 1495. in *Comitiis Wormatiensibus* stabilita, *Iudicium Imperii Camerale*, optimum Pacis publicae vinculum atque firmamentum, consentientibus Imperii Statibus, constituit. In cuius *Ordinatione Austraegas*, moribus atque consuetudinibus iam dudum probatos, *Electores* atque *Principibus* ex legis praescripto eligendos praescripsit, atque statui Reipublicae attemperauit n). Huius iuris postea participes quoque facti sunt in *Ordinatione Camerali* A. 1555. ab Imp. CAROLO V. promulgata, *Comites*, *Praelati*, & *Nobiles* Imperio Rom. Germ. nullo Domino intermedio subiecti o).

B 3

§. VIII.

- k) In WENCKERI *Apparatu & Instructu Archiuor.* p. m. 236. & 237.
 l) V. *Constitutio Diui ALBERTI II. Imp. de P. publ.* ap. DV MONT, l. c. T. III. P. I. p. 41. sq. it. 43. sq.
 m) V. MÜLLERS R. T. *Theatr. vnter K. Fridr. V., IV. Vorstell. c. 33.* & 34. p. 200. & 207. sq. cf. tamen die Nothwend. Erinnerung auf die Donawörth. Informat. P. I. p. 140. sq. & 182. sq. cuius Scripti Autor fuisse perhibetur WILHELMVS IOCHERV9, *Cancellarius Bauaricus*, testibus pl. Rev. GROSSIO in der *Burg-und Margg. Brandenburg. Landes-und Regenten-Hist.* p. m. 462. not. (*) & *Consultiss. Dn. BAVRIO*, *Syndico Spirensi* meritiss. & *Ciue meo* honoratiss., in *Leben Christoph Lehmanns*, §. 16. p. 54.
 n) Vid. *Ordinat. Cameralis de a. 1495.* §. 28. in *Corp. Recess. Imp. P. II.* p. 10. edit. noviss.
 o) *Part. II. Tit. V. dictae Ordinationis*, in *Corp. Recess. Imp.*, P. III. p. 90. ed. cit. Cf. WALDSCHMIDTII *Diff. de S. R. G. I. Comitum Austraegis*, in LÜNIGS *Thes. Iuris derer Grafen und Herren des H. R. R., Cap. XV. n. I.* p. 764. sqq. Neque vero solum in *Legibus publicis Austraegas* constituerunt *Caesares*, verum etiam per modum *pruilegii* Statibus Imperii istiusmodi *Iudices* concesserunt. Quos inter primos eosque antiquissimos eminent *Austraegae prouilegiati Archiducum Austriae* a CAROLO IV. A. 1366. dati, atque deinceps a

§. VIII.

AVSTRAEGARVM DEFINITIO ET DIVISIO.

Ex his igitur, quae hucusque de *Originibus Austrae-
garum* differuimus, facile patet, *multas variasque* esse horum
Iudicum *species*, quas paucis recensere, & sub certas classes
redigere, haud abs re fore putamus. Quod vero ut rite ef-
fici queat, ne nostra tractatio fundamento sufficiente careat,
indicandum antea nobis videtur, quid sint *Austrae-
gae*? Sunt
vero, nostra quidem ex sententia, *Iudices a Statibus Imperii
eiusque Nobilitate immediata, vel ex conuentione vel ex legum
praescripto, eo fine constituti, ut controuersias quasdam quoad
primam instantiam, vel amicabiliter componant, vel sua sen-
tentia definiant.* Omne autem *Austrae-
garum* iudicium ad
duo potissimum membra redigi posse, facile liquet. Vel
enim pacto constituuntur, vel lege. Illi *Conuentionales* (*ge-
willkübrte Austräge*), hi vero *Legales* siue *Ordinationis* (*recht-
liche Austräge*,) appellantur p). *Conuentionales iterum diuer-
simode*

SIGISMUNDO A. 1437. & CAROLO V. a. 1530. confirmati; v. BLUMII
Process. Cameral. Tit. 47. Tab. 3. p. m. 377. cf. PFEFFINGERI
Vitriar. illustrat. T. IV. p. 513. ubi antiquius adhuc exemplum *Iu-
dicii austrae-
galis* a RUDOLPHO I. Imp. inter Filios suos lege pu-
blica sanciti occurrit. Nec omittendum hic erit *Priuilegium Gos-
lariensibus* a WENCESLAO Imp. A. 1390. concessum, quo in qua-
cunque causa civili sibi ipsis Iudices eligendi & ad iudicia priuile-
giata, prouocandi facultas data est. Vid. Georg. Frid. HARTMANN
*de iure Austrae-
galis Lib. ac Imp. Reip. Goslar. compet. p. 16. 21.*
Iam antea quoque, anno scil. 1374, S. R. I. *Ciuitas Norimbergensis* a
CAROLO IV. simile priuilegium obtinuit, ceu pluribus docet,
Georg. Christ. HÜLS de RATSBERG in *Diff. de Austr. Reipubl.
Noribergensis.* Item Memminga, v. I. A. HOFFMANNI *Diff. de
Austrae-
gis Ord. S. R. I. aliorumque Imperii Membrorum, praecipue
lib. S. R. I. Ciuitatis Memmingensis*; Ienae 1750. 4. Istiusmodi *Pri-
uilegium* almae nostrae Patriae a SIGISMUNDO Imp. A. 1433. con-
cessum in *Sectione II. Tractationis nostrae* producemus.

p) Fundata est haec distinctio in *Concepto Ordinat. Cameral. P. II. Tit.
II-V.* ut & in *recentissima Capitulatione Augustissimi hodierni Imp.
FRANCISCI I. Art. XVIII. §. 4.* verbis: *item Iure Austrae-
garum
TAM legalium, QVAM conuentionalium vel familiarium &c.*

simode dispesci possunt. Vel enim, exorta demum lite, libera partium voluntate *per modum compromissi* eliguntur; vel *per modum confoederationis* inter complures Socios, vna eademque vnione iunctos, ita stabiliti sunt, vt necessitas aliqua, secundum legem vnionis, adsit, futuras quoque lites *Austraegis* subiiciendi, & inuitos etiam Foederatos coram iis conueniendi. Horum illi *Austraegarum* conventionalium *voluntariorum*, hi vero *necessariorum* nomine veniunt. *Necessarii* rursus tot fere habent species, quot genera confoederationum reperiuntur immediatorum Imperii Statuum atque Membrorum. Inter eos inprimis eminent: 1) *Austraegae Foederum*, (die *Bunds-Austräge*,) qui a varii generis ordinisque Sociis pacis aut mutui auxilii causa olim iunctis constituti fuere q); 2) *Austraegae Vnionum*, qui inter vnus plerumque ordinis personas illustres arctiori conuentionis vinculo iunctas locum habent r); 3) *Austraegae familiares*, (*Stamm-Austräge*,) quos vnus gentis vel illustris familiae agnati sibi & successoribus suis vel pactis familiae, vel testamentis constituisse, constat s); 4) denique *Austraegae*, qui inter Nobiles castrorum Condominos lites decidunt, qui *Burg-und Gan-Erben Austräge* vocantur t).

§. IX.

MODVS ELIGENDI ET CONSTITVENDI AVSTRAEGAS
CONVENTIONALES VARIVS ERAT.

Quod autem attinet ad modum eligendi & constituendi istiusmodi *austraegale iudicium*, ille sane non rectius quam ex tabulis antiquis foederum addisci poterit. Horum enim formulae

q) *Exempla & Auctores* de hac *Austraegarum* specie allegarunt Perill. SENCKENBERGIUS, l. c. §. 17. sq. p. m. 32. sqq. vt & B. KOCHIVS, l. c. Sect. I. §. 4. notis e) & f) p. 15. sq.

r) V. Perill. L. B. de SENCKENBERG, l. c. §. 27. p. 45. sqq. & KOCHIVS, l. c. pag. 16. sq. nota g).

s) V. KOCHIVS, l. c. p. 17. not. h) & i).

t) Cf. IDEM l. c. p. 17. sq. not. k) & Eliae Frider. HEITMANNI *Diss. de Austraegis conuentionalibus Ganerbiorum Nobilitatis immediatae*, Erfordiae 1728. 4.

mulae pro diuersitate temporum atque specierum ita variae sunt, vt sub certam regulam redigi nequeant, sed potius, multum hac in re beneplacito litigantium foederatorumque fuisse tributum, videatur. Hunc vero inprimis morem in quam plurimis *Austraegarum* electionibus fuisse seruatum, docet immortalis DATTIVS u), vt scil. suborta inter Socios controuersia, siue Electores Principibus, siue Principes inter se, siue illi cum aliis Imperii Membris Ciuitatibusque foederibus iuncti erant, *Reus ex Actoris Consiliariis Iudicem* quendam *communem* (einen gemeinen Obmann) eligeret, hic autem cum adiunctis sibi pari numero ab vtraque parte assessoribus, duobus vel pluribus, qui *Zusätze, schiedliche Rätbe* dicebantur, citatis in locum opportunum partibus, aut amicabili compositione aut sententia lata lites terminaret. Quare haud raro in foederum tabulis aliquot vtriusque partis Consiliarios interdum quinque, sex, septem aut plures designatos inuenimus, ex quibus *Iudicem communem* litigantes poscerent. Hoc vero modo non tantum *Austraegas pactis atque foederibus constitutos*, verum etiam *compromissarios* electos esse, tum Documentis quam plurimis, tum multorum Iuris publici Doctorum testimoniis edocemur x). Alia occasione Foederatis placuit, vt Socii diuersi ordinis atque dignitatis controuersias suas, vel omnium vel eorum, qui *Irenarchae* siue *Iudices pacis* nominabantur, iudicio submitterent y). Quodsi vero eueniebat, vt de eligendis *Austraegis* litigantes non conuenire possent, res haud raro ad *Caesarem*, aut alios Principes neutri parti studentes deferre batur, qui iudicarent, vtrum oblatio iusta ac sufficiens esset, nec ne z)?

§. X.

u) *De Pace publica* L. I. Cap. 27. n. 99. seqq. p. 193. sq.

x) V. KEMMERICH in *Diff. cit. Sect. I. §. VII. p. 20. sq.* & GEIGER. *l. c. §. V. p. 26. sqq.*, apud quos inueniuntur documenta, hoc ipsum amplius corroborantia.

y) V. DATTIVS *de Pace publ. L. I. c. 18. p. 134. sq.*

z) V. B. KOCHIVS, *l. c. Sect. I. §. V. p. 19. vt & p. 20. sq. not. c.*

§. X.

MODVS PROCEDENDI IN IVDICIO AVSTRAEGARVM
CONVENTIONALIVM.

Quemadmodum igitur *electionem, numerum & qualitatem Austraegarum*, partim *compromisso*, quod *Anlass* vocabatur, partim *pactis & foederibus* satis superque determinauerant Imperii Proceres; ita idem quoque respectu *ordinis procedendi* factum esse, inuenimus. Res omnis his potissimum obseruationibus describi poterit. *Austraegae*, posteaquam cum partibus, siue eorum mandatariis, in eum locum, vbi iudicium habendum erat, conuenerant, ante omnia *amicabilem compositionem* tentabant. Haec si procedebat, litem *in amore atque amicitia* decidere, (*mit Minne richten*,) olim vocabatur, & partes formula arbitrii hoc modo concepta, istiusmodi compositioni, aequae ac sententiae stare tenebantur. Quodsi vero hic modus minus placebat litigantibus, tum seruato iuris ordine *sententia ferebatur*, id quod *nach dem Rechten, mit Recht richten*, in antiquis conuentionum tabulis appellatur a). *Sententiae* plerumque ab *Austraegis* ipsis concipiebantur, modo *coniunctim*, modo *separatim* iudicio iam dissoluto, vt deinde partes ipsae de maioribus votis iudicium ferre possent b). Quamquam & transmissionem actorum, vel ad Academiae Collegia iuridica, vel ad summum Camerae Imperii Tribunal, liberam atque integram fuisse, ex multis conuentionum tabulis videre liceat c). *Remedia*, quae vocantur, *suspensua* nullum regulariter obtinuerunt locum, partim quod e re litigantium erat, vt ius, sepositis omnibus ambagibus, vnicuique promte redderetur, partim quod in omnibus fere compromissis atque pactionibus istiusmodi beneficiis renuntiauerant paciscentes d). Attamen inueniun-

a) Vid. B. KOCHIVS, *l. c. Sect. I. §. VIII. p. 26. sq.* & Perill. Baro de SENKENBERG, *l. c. §. 19. p. 36. sq.*

b) V. Excellentiss. SENCKENBERGIVS, §. 25. & 26. p. 43. sqq.

c) V. PFEFFINGER in *Vitriar. illustr. Tom. IV. p. 510. & pag. 508.*

d) V. B. KEMMERICH in *Diff. cit. Sect. I. §. 7. p. 21. sq. nota d)*

ueniuntur quoque tabulae, quibus *Remedia*, v. c. *Supplicationis*, his legibus permessa sunt, vt, adhibitis ab vtraque parte duobus vel pluribus nouis Assessioribus, res apud priores *Austraegas* de nouo secundum modum procedendi conuentum ventilaretur e). *Executio Sententiarum*, licet *Austraegae* qua tales ea carerent, nulli tamen difficultati antiquioribus temporibus subiecta erat. Vel enim Iudices aut iuramento, aut infamiae poena adigebant partes litigantes vt sententiae starent, fidem vero fallere grauissimum crimen, ac morte peius habuisse Maiores nostros, constat; Vel arces quasdam vtrinque assignari rogabant, parti morigerae tradendas; Vel varias cautiones literis perscriptas exigebant, quibus partes ad sententiam adimplendam compellebantur f).

§. XI.

Perill. L. B. de SENCKENBERG, l. c. §. 26. p. 45. & Consultiss. GEIGERVS, l. c. §. 18. p. 106. sqq. nota a).

e) V. PFEFFINGER loco nota c) cit.

f) V. Perill. SENCKENBERGIVS, l. c. §. 24. p. 42. sq. Num hodiernum gaudeant executione *Austraegae*, ampla est quaestio. Non enim in eo significatu hic sumimus executionem, vt media intelligamus illa cogentia, quae in quibusdam pactis *austraegalibus* inueniuntur, quaeque in hac §. iam indicauimus. Quo enim partes litigantes auctiori vinculo sententiae latae stare tenerentur, istiusmodi media a libera voluntate paciscentium vix dependentia inueniebantur, quae pari iure & apud arbitros locum inuenire possunt. Sed hoc loco per executionem intelligimus: potestatem illam publicam, qua quis cogi potest, vt sententiae satisfaciatur, quae necessario supponit, vt a legibus, vel a superiore vim suam accipiat. At enim vero quum nulla lex exstet, quae aut *legalibus* aut *conventionalibus Austraegis*, hanc potestatem exequendi tribuat, exinde tuto colligere possumus, executionem non competere *Austraegis*. Quod vero *legalibus in specie* illa deneganda sit, exinde vel maxime patet, quia *Camerae Imperiali* verbis legum expressis *executio* conceditur earum causarum, quae in prima instantia ad illam non spectant, sed quae *Austraegarum* cognitioni sunt relictas, quales sunt causae inmissionis, simplicis spoli &c. secundum *Concept. Ordinat. Cameral. T. II. Tit. VIII. §. 8.* his verbis: *Alsdann soll*

§. XI.

NOTIO AVSTRAEGARVM LEGALIVM, EORVMQVE DV-
PLEX SPECIES.

Ab *Austraegis conventionalibus* ad *legales* vt transeamus, & ordinis & instituti ratio exigit. Hi iterum in duas abeunt species. Aut enim *Legibus publicis* constituti sunt tempore MAXIMILIANI I. & CAROLI V. *Impp.*, de quibus hic nobis in primis sermo est, aut accedente *Caesarum speciali concessione vi priuilegii*, quorum illi *legales*, hi vero *priuilegiati* audiunt. Intuitu illorum eo breuioribus nobis esse licebit, quo fufius illorum delineatio tam in *Legibus publicis*, quam in praestantissimorum Virorum commentationibus satis iam pertractata fuit g). Ne igitur actum age-

C 2

re

soll auf Ansuchen des Klaegers und gewinnenden Theils durch das Kayserl. Cammer-Gericht auf gebührliche Execution bemelter Vrtheil (*Austraegarum* nempe in causis iamiam memoratis,) procedirt und gehandelt, und dem Klaeger verholffen werden, in aller-massen als waer solch Vrtheil von gemeldtem Cammergericht ausgesprochen und ergangen. Huc facit quoque argumentum der Er-klaerung des Landfriedens de A. 1500., Tit. VII., vbi itidem *Camerae Imperiali* executio earum causarum conceditur, quarum cognitio *Austraegis* est demandata. Sed nec meliori conditione respectu executionis gaudent *Austraegae conuentionales*. Cum enim sententias ab ipsis latas secundum *Ordinationem Cameralem* exequi iusserit *Pax publica* de A. 1548. Tit. 29 §. 2. verbis: und ob sich begeben, daß - - - die sich der erkannten Vrtheilen - - - der gewillkührten *Austræge* widersetzen, - - - also, daß wider solche Thacter - - - würckliche Execution, wie in obgemeldter unser Kayserl. Cammer-gerichts Ordnung auf diesem Reichstag allhie versehen ist - - - nicht beschehen möchte, so sollen unsere Cammer Richter - - - solches an Uns &c. gelangen lassen; necessatio exinde sequi videtur, vt regulariter a *Camerae Imperiali* decernatur executio *Sententiarum austraegalium*, eaque deinceps iniungatur *Circulis*, pro-uti in *Ordinat. Camerali* de a. 1555. P. III. Tit. XLVIII. & XLIX., itemque in *Concepto Ordinat. Cameralis*, P. III. Tit. LVII. & LVIII. cautum legimus. Cf. ante omnia Ill. COCCENII egregia *Diss. de notione & executione Austraegarum*, Sect. II.

g) Vid. Guil. RODINGI *Pandectae Camerales*, P. I. Tit. IV. p. m.

re videamur, id vnicum indicare iuuabit: diuersum Imperii Statuum ordinem diuersos produxisse casus, secundum quos *electio* atque *constitutio Austraezarum legalium* est instituenda. Aut enim *Imperii Procures primi ordinis*, quales sunt Electores, Principes & principali dignitate fulgentes, conueniuntur ab *Actore eiusdem ordinis*, aut *inferioris dignitatis*, quales sunt Praelati, Comites, Barones & Nobiles immediati. De primo casu dispositum legimus, quatuor principes regnantes, duos seculares, totidemque ecclesiasticos, a reo esse denominandos, ex quibus Actor vnum eligat, reoque electionem *Iudicis austraezalis* denominet h); in secundo vero casu octo reum conueniendi vias praescripsit *Conceptum Ordinationis Cameralis* i). Quodsi vero *Imperii Procures secundi ordinis* reorum vices gerunt, atque ab aliis conueniuntur, hoc fieri potest, aut ab *Illustribus primi ordinis*, aut a *personis dignitate aequalibus*, aut ab *inferioribus*. In duobus casibus prioribus binae semper viae a litigantibus, ad *austraezale iudicium* constituendum, eligendae patent, quas pariter recenset *Conceptum Ordinationis Cameralis* k). De ultimo vero casu, si scilicet *Illustres secundi ordinis* conueniuntur ab aliis *inferioribus*, quales forsitan essent mediati Imperii subditi, nihil in *Ordinatione Camerali* dispositum fuit. Quare hoc in casu ius *Austraezas* eligendi, ipsis non concedendum esse, plurimi Docto-

38. sqq. BLVMIVS in *Processu Camerali*, Tit. 27. n. 50. sqq. DECKHERRVS in *Vindictis pro verit.* & *iustit. rei iurisq. Cameralis*, s. in *Notis & animaduersion.* ad BLVMII *Process. Cameral.* Tit. 27. n. 50. sqq. p. m. 237. sqq. Ill. de LVDOLF in *Commentat. systemat. de iure Camerali*, Sect. I. §. 3. p. m. 35. sqq. Consultiss. TAFINGERVS, in *Institut. Iurisprud. Cameralis*, Sect. III. Tit. IV. §. 477. sqq. p. 435. seqq. vt & Ill. PÜTTERVS in *noua Epitome Processus Imperii amborum Tribunalium supremorum*, L. III. c. 1. §. 180. sqq. p. m. 98. sqq.

h) v. *Concept. Ordinat. Cameral.* P. II. Tit. II. in pr. & §. 1.

i) P. II. Tit. IV. per tot.

k) P. II. Tit. III. & V.

Doctorum existimant l). Id ipsum quoque de *liberis S. R. G. I. Ciuitatibus* asserendum esse, statuimus. Etsi enim *illae* iure superioritatis territorialis gaudeant, & sub appellatione *Statuum Imperii* indubitate contineantur m); *illis* tamen in regula non competit beneficium *Austraegarum legalium*, in hoc sensu sumtorum, si ipsae ab aliis Imperii Statibus aut Membris immediatis, vel eorum subditis erunt conueniendae n). *Austraegarum* autem *iudicium* illas implorare debere, si actoris personam contra *immediatos* sustinent, omni dubio caret. Ex quamam vero ratione ipsis hoc ius, vt *reis*, denegatum fuerit, haud facile est intellectu, & quidem eo magis, quo certius est, *eas* illa praerogatiua in medio aeuo vsque ad MAXIMILIANVM I. Imp. non caruisse o). Quapropter vt sibi rebusque suis bene consulerent, *quamplurimae liberae Imperii Ciuitates* precibus adierunt *Imperatores*, vt, quum in Legibus publicis nihil ad ipsorum fauorem hac de re dispositum fuerit, *priuilegiatos* saltem sibi concederent *Austraegas*, vel vt illos ab antecedentibus *Imperatoribus* sibi priuilegio datos confirmarent. De his vero, quum meris priuilegiis regantur, nihil certi in genere dici potest, in specialiore autem singulorum priuilegio-

C 3

l) V. Celeberr. TAFINGERVS, l. c. Sect. III. Tit. IV. p. 426. §. 412. coll. pag. 436. §. 478. In contrariam quidem abiit sententiam Consult. MORIZ in der *Abhandlung von denen Austraegen derer unmittelbaren Grafen des Reichs gegen mittelbare Klaeger*. Eius vero argumenta nobis non ita comparata videntur, vt a communi eaque recepta Doctorum sententia, a silentio insuper Legum magnam vim habenti, tuto recedi posse, existimemus.

m) I. P. O. Art. VIII. §. 4. & Art. V. §. 29. cf. Ill. Friderici HAILBRONNERI, Consiliarii Reipubl. Vlmensis, almae nostrae Patriae, meritissimi, *Diff. de superioritate territoriali Ciuitatum Imperialium*, Praef. B. WILDVOGELIO Ienae olim habita.

n) V. MAVRITIUS in *Notis ad Capitulat. Diui Leopoldi*, p. 832. sq. *Opusculor. EIVS* ab HERTIO editorum, KNIPPSCHILD de *iuribus & priuilegiis Ciuitatum Imperial.* L. II. c. I. n. 55. & 84. p. m. 178. a. & 183. a. edit. recentiss. HILLER de *liberar. S. R. G. I. Ciuitat. iudicio amicabile*, §. 21. p. 35.

o) Vid. Perill. SENCKENBERGIUS, l. c. §. 39. pag. 60. sq.

legiorum explanationem descendere, instituti ratio haud permittere videtur.

§. XII.

DE AMPLITVDINE FORI AVSTRAEGALIS DISQVIRITVR.

Id vnicum potius nunc nobis agendum restare existimamus, vt de *fori huius austraegalis amplitudine*, siue de causis, quae in hoc iudicio ventilari possint, paucis differamus. Neminem quidem nos habituros esse dissentientem, putamus, si *Austraegas*, & *legales*, & *conuentionales*, *Iudices Statuum Imperii*, aliorumque *Immediatorum ordinarios* in *prima instantia* esse, statuamus. Quodsi enim perpendimus, *Austraegas* in tot legibus Imperii non modo confirmatos, verum etiam in legibus ipsis istiusmodi constitutos esse; vix quisquam dubitabit, *Austraegas* iurisdictione, id est potestate legali, causas immediatorum Imperii Statuum atque Membrorum controuersas cognoscendi atque decidendi, gaudere p). At enimvero quousque sese extendat haec potestas, & quibus in causis sese illa exferat, ardua profecto est quaestio. Hoc quidem certum atque extra omnem dubitationem positum esse videtur, antiquioribus temporibus nullam fere causam siue argumentum litis excogitari posse, quae *Austraegarum* decisioni non fuerint subiecta. Inprimis vero eam ob causam *Austraegas* electos fuisse, nos docent foederum atque conuentionum tabulae, vt pestiferae illae diffidationes, atque barbara illa iuris manuarii licentia, omnisque violentia inter foederatos cessaret. Plurima enim, vt me paucis expediam, huius generis iudicia, nihil aliud erant, quam particularia pacis publicae inter Socios ietae iudicia. Sed mutato rerum statu, atque *Pace publica vniuersali* MAXIMILIANO I. Imp. per omnem Germaniam stabilita, num eadem hodiernum *Austraegarum*, inprimis *conuentionalium*, sit auctoritas, res est quae inter maximos & de re literaria meritissimos Viros maximam excitauit dissensionem. Nos, salua tantorum Virorum senten-

tia,

p) V. Consultiss. TAFINGERVS, l. c. Sect. III. Tit. IV. §. 475. p. 431.

ria, *Perill. L. B. de SENCKENBERG* adstipulari, nulla dubitamus, ita differenti: *generaliter dicere licebit, omnia facta, in quibus Iudiciorum Imperii summorum, in Status Membrae alias Austrægis gaudentia est Iurisdictio per leges, statim Austrægas tollere, non alia. Quum enim, sunt verba SUMMI VIRI, generalis sit Iurisdictio Austrægarum in Status & Membra, quoad primam quam vocant instantiam, quae excludi nequit, nisi facti qualitas id ferat atque id dictum sit q);* sequi necessario videtur, dari causarum genera de quibus summa Imperii Tribunalia, per exceptionem a regula, & iuxta specialem Legum dispositionem, in prima statim instantia, posthabitis omnibus *Austrægis*, cognoscere possunt. Quae omnia vero sigillatim hic recensere, nimis prolixum foret, sufficiet igitur, primarias modo exceptiones a regula indicare, ex quarum analogia de reliquis facili negotio iudicium ferri poterit.

§. XIII.

AD FORVM AVSTRAEGALE NON PERTINENT CAUSSAE FEVDALES, PRIVILEGIORVM, ALIORVMQVE RESERVATORVM CAESAREORVM, VT ET NONNVLLAE OB SOLAM QUALITATEM CAUSSAE.

Sic primo loco ad *Austrægarum iurisdictionem* non pertinent *causae feudales, privilegiorum, inprimis respectu interpretationis authenticæ, aliaeque, quae ad reservata iura Imperatoris spectare videntur.* Quum enim Reservata caesarea nihil aliud sint, quam iura maiestatica a solo Imperatore exercenda, earumque haec inprimis vis atque natura sit, ut solus Imperator de his disponere possit, eiusque solius sit, determinare, quomodo ea sint expedienda; exinde necessario fuit, soli quoque *Caesari* ius competere, ut in controuersis super illis exortis iurisdictionem vel ipse, vel per *Iudicium aulae suae imperialis* exercent. Quare in ipsis Legibus Imperii dispositum legimus, huius generis causarum decisionem *Imperatori* ita propriam esse, ut ne excelsum *Camerae Imperii*

Judi-

Iudicium in iis concurrentem iurisdictionem exercere possit r). Accedit, quod istiusmodi causae non modo ab antiquissimis inde temporibus, posthabitis omnibus aliis *iudiciis arbitrariis*, semper *Imperatorem* Iudicem agnouerit s), sed etiam in omnibus fere conventionum tabulis eas exceperint *Proceres Imperii* paciscentes, ne iuribus *Imperatorum* aliquid derogasse viderentur t). Atque ex iisdem fere rationibus in numerum *causarum, exemptarum a iurisdictione austriegali*, ea litigiorum genera referimus, quae in prima statim, uti aiunt, *instantia*, vi atque auctoritate Legum publicarum, propter *solam qualitatem causae* in summis Imperii Iudiciis fundata scimus. Quo inprimis spectant causae fractae pacis publicae, tam religiosae quam profanae, causae fiscales, si causae continentia adsit u), aliaeque. Quum enim tantum absit, ut vilius habeatur respectus personarum, siue immediatae illae sint, siue mediatae, ut potius & posteriores adeo in prima statim in-

r) V. *Concept. Ordinat. Cameral. P. II. Tit. VII.* SCHVLZII *Diff. de Camera imperiali cum Iudicio aulico non concurrente*; Erf. ad Viadr. 1706. 4. Magnif. & Consultiss. Io. DAV. GUTHERI, Praetoris & Consilarii primarii Vlinensis de Republ. patria immortaliter meriti, eruditissima *Diff. inaugur. de causis, Iudicium imperiale aulicum fundantibus sine concurrentia cum Iudicio camerali*, Altorfii 1711. habita, STRYCKII iun. *Diff. de causis ad Cameram Imperii non appellabilibus*, & Celeberr. TAFINGERI *Institut. Iurisprud. Cameralis, Sect. III. Tit. I. §. 425. p. 368. sqq.*

s) V. KOCH., l. c. *Sect. I. §. XVII. p. 66. sqq.*

t) IDEM, l. m. c. nota c) p. 69.

u) V. Consultiss. BRANDTII elegans *Tr. de continentia causae*, Wetzlariae 1754. in 4. editus. Ceterum nihil hic interest, siue correi sint diuersi fori austriegalis, siue pars rea consistat ex personis Austriegas & Dominos diuersos habentibus, semper tamen Iurisdictio, supremorum Imperii Tribunalium pro fundata habetur, uti de priori casu legi meretur Observatio B. Dn. de LVDOLF, *Obsf. forens. P. I. Obsf. XXV. p. m. 75. sqq.*, de posteriori autem recentissimum Camerae Imperialis praeiudicium affert Perill. atque Excellentiss. Lib. Baro de CRAMER, Patronus noster pie deuenerandus, de quo Ciue, iure suo summo, alma nostra Patria merito gloriari potest, in *Observationibus Iuris vniuersi, Obsf. 132. p. m. 373. sq.*

instantia coram summis Imperii Iudiciis, iuris experiendi gratia, ob solam qualitatem harum caussarum, sint conueniendi, posthabitis omnibus iudiciis in Statuum territoriis constitutis x): quanto magis id ipsum in iisdem litigiorum generibus de Statibus atque Membris Imperii immediatis, qui *Austraegarum iure* gaudent, dicendum erit. Sed & alia suppetit ratio. Scimus enim haec hactenus recensita litigiorum genera in summis Imperii Iudiciis fundata esse absque vlla personarum ratione, ob meram causae qualitatem, in prima instantia. At enim vero ex notione, quam de prima instantia nobis formare debemus, & hoc scimus: nulli Iudici in omni Republica datum esse de iis controuersis cognoscere, quae priuatiue atque speciatim Iudicio cuidam in prima instantia vel a Superiore vel a Legibus sunt demandatae. Ex nexu enim subiectionis, quicumque ille sit, fluere omnino videtur, ciues in omni Republica obstrictos esse, eam inprimis viam, iura sua persequendi, amplecti, quam Leges a Superiore latae praescribunt. Iam vero causae Pacis publicae, & religiosae & profanae, aliaeque supra memoratae ita sunt comparatae, vt Leges publicae istas summorum Imperii tribunalium iurisdictioni in specie & priuatiue statim in prima instantia subiecerint y). Statibus ergo Imperii, Membrisque eius immediatis, qui iure *Austraegarum* gaudent, id praecipue iniunctum esse existimamus, vt ne viam processus in Legibus praescriptam deserant, & controuersias ad *Austraegarum iudicia* tam *legalia* quam *conventionalia* trahant, quae sua iam natura *aliud Iudicem* habent in prima instantia competentem.

§. XIV.

AD FORVM AVSTRAEGARVM PORRO NON SPECTANT
CAVSSAE MANDATORVM S. C.

Porro a foro *Austraegarum* tam *legalium*, quam *conventionalium*

x) V. *Concept. Ordinat. Cameral. P. II. Tit. X. sqq. Tit. XXI. & IX.*
cf. TAFINGER, l. c. *Seet. III. Tit. VII. p. m. 474. sqq.*

y) Vid. B. KOCHIVS, l. c. *Seet. I. §. 14. p. 42. sqq.*

tionalium arcendas esse existimamus omnes causas *Immediatorum*, quae per *Mandata sine clausula* a summis Imperii Tribunalibus expediri solent. Vt enim in praesentiarum nihil dicamus de illo argumento, quod ad hanc sententiam defendendam inde inprimis desumitur, quod *Titulus de Mandatis in Concepto Ordinationis Cameralis* sub rubrica generali contineatur earum personarum & rerum, quarum ratione, nullo habito respectu immediatae aut mediatae qualitatis, Camerae Imperialis iurisdictio in prima instantia fundata est, cuiusque argumenti vis atque potentia iis potissimum principiis, quae §. antecedente attulimus, innititur z); id inprimis nunc agendum nobis proposuimus, ut accuratius disquiramus, num sub specie iuris & iustitiae facta, in quibus alias *Mandata S. C.* emitte moris est, *Austraegarum* cognitioni subiici queant? Quod ut rite efficiatur, ante omnia in naturam *Mandatorum S. C.* inquirendum esse putamus. Haec, ut decerni possint, primo loco pro certo ponunt factum a reo commissum, quod nullo modo est iustificabile, siue quod idem est, ut aperta iniustitia a Reo sit perpetrata; sunt enim quaedam hominum negotia, teste *Perill. LVDOLFO* a), eius naturae, ut iniustitia Rei & iniuria actori illata vel inferenda confestim eluceat, solaque opus sit facti demonstratione verosimili. Secundo pro concessio & probato sumunt, ut ius certum & indubitatum Actori competens existat, in quod Reus, siue is, contra quem *Mandata S. C.* decernuntur, peccauit b). Sane haec duo requisita *Mandatorum S. C.*, veritas nimirum facti prohibiti ratione Rei, & certitudo iuris intuitu Actoris, sua iam natura ita sunt comparata,

z) V. C. O. C. P. II. post Tit. IX. Rubrica & Cel. TAFINGERVS, l. c. Sect. III. Tit. IX. §. 622. pag. 566.

a) de Iure Camerali, Sect. I. §. X. n. 9. p. m. 99. sq.

b) V. IDEM, l. modo c. Sect. I. §. X. n. 44. sq. p. m. 119. sq. & Confutiss. TAFINGERVS, l. c. Sect. III. Tit. IX. §. 569. & 604. cf. Concept. Ordinat. Cameral. P. II. Tit. XXV. pr. ubi quatuor allegantur casus, in quibus *Mandata* locum inveniunt, sed eosdem ad has duas classes redigi posse, facile patet.

parata, ut Reo omnem praeripiant allegationem exceptionum tum facti tum iuris contrarii. Duo enim contraria simul stare non possunt. Loquor autem ex hypothese legitime assumpta, ac pro certis & concessis pono, si *Mandata S. C.* effectum habere debent, veritatem facti & iuris indubitatam, quae itaque per exceptionem sub- & obreptionis elidi nequeat c). In his igitur consistit essentia factorum ad *Mandata S. C.*, uti aiunt, qualificatorum. Quae, definiente *Consultissimo TAFINGERO*, nihil aliud sunt, quam *praecepta Iudicis*, quibus sub comminatione poenae Reo cuidam inaudito paritio simpliciter iniungitur, ita ut nulla ei relicta sit facultas opponendi exceptiones iuris d). Iam vero videamus quaeso, utrum sub aliqua iuris & iustitiae specie *Austraegis* in hisce causarum generibus iurisdictio competere possit. Quod ut fieret, Actori laeso incumberet, Reum coram *Austraegis* convenire ob apertam sibi illatam iniustitiam; Reum porro adiret precibus necesse foret, ut ipsi placeret *communes Iudices austraegeles* designare, qui de iustitia vel iniustitia suae petitionis, alias quidem clarae & apertae, sententiam ferrent definitivam. Vbicunque lis per sententiam definitivam est dirimenda, ibi Actor intentionem suam probet, & Reus exceptiones, si quas habet, proferat necesse est, aut si mauis processus, si non ordinarius, certe longaeuus est obseruandus, quem & *legales & conuentionales Austraegeae* sequi debent. At enim vero quae quaeso Actoris erit probatio laesionis & iniustitiae sibi illatae, in istiusmodi factis, ubi ne arbitrum simplicem admitteremus, quae sua natura iam sunt iniusta, quaeque nullo iure defendi possunt? quae denique

D 2

Rei

c) Quod vero haec veritas hypothetice pro certo poni queat, exinde patet, quod, nisi vera praesumeretur Actoris narratio, *Mandata S. C.* non decerneret Iudex. Inde vero neutiquam sequitur, nos *absolute* omnem exceptionem sub- & obreptionis denegare Reo, sed tantum id dixisse volumus, Reum nihil habere, quo se defendi possit, si facta narratio Actoris sit vera, eiusque ius certum. Quare in definitione *Mandatorum S. C.* consulto Reo denegauimus tantum *exceptiones iuris*, non vero etiam *facti*.

d) l. c. §. 587. p. 539.

Rei erit defensio atque exceptio, cui omnes tam facti, quam iuris, exceptiones sunt ademptae? Haud sane existimo, vllum facile inueniri posse, qui in istiusmodi controuersis viam processus memoratam locum habere statuatur, nisi & hoc concedere velit, Actorem summam iniuriam ex prolatione processus oriundam solummodo eam ob causam perpeti debere, ne forma processus legibus vel pactis praescripta negligatur. Nec video, quid pro defendenda *Austraegarum* iurisdictione in litigiis tam apertae iustitiae, nihilque nisi executionem requirentibus, amplius excogitari possit, quum iis ius exsequendi, quod hisce in causis vnice a Iudice expectatur, & omnes fere Iuris publici Doctores, & Leges ipsae denegauerint e).

§. XV.

ID QVOD AMPLIVS PROBATVR.

Sed & aliud, idque specialius, ad sententiam nostram corroborandam nobis superest argumentum. Constat nimirum, duas praecipue classes esse iurium, in quibus *Mandata S. C.* decernuntur. Vel enim *Legibus publicis vniuersalibus* atque *Imperii constitutionibus* contraria sunt hominum facta, vel *iuri communi* f). Ex *priori* igitur *classe* vindicantur damna atque detrimenta Imperio vniuerso illata, ex posteriori vero laesiones singulorum Imperii membrorum immediatorum. Fieri enim potest, vt facta contra singula Imperii membra immediata sint aequae certa iurique aperte contraria, quam quidem ea, ex quibus Imperium primarium sentit damnum. Quodsi itaque vel maxime concederemus, quod tamen propter §. *antecedentem* fieri nequit, de iis causarum generibus, quae laesionem potissimum singulorum Immediatorum concernunt, atque ad *Mandata S. C.* qualificata sunt, *Austraegas* iudicare posse; nequiquam tamen hoc asserendum putamus de iis negotiis, ex quibus ipsum adeo Imperium sentit damnum. Quo spectant causae fractae pacis publi-

c) V. *supra* §. X. nota f). *Diff. nostrae, ibique allegata Legum & Doctorum testimonia.*

f) V. Celeberr. TAFINGERVS, l.c. §. 604. p. 550. sq.

publicae, fiscales, pignorationum, litigiosarum possessionum, arrestorum & rel., omnisque violentia armata, in tot legibus publicis prohibita g). Quo enim iure de laesionibus legum publicarum iudicare poterunt *Austraegae conuentionales*? de *legalibus* enim *Austraegis* istud vniquam haud facile quemquam affirmasse scimus, quippe qui nihil aliud sunt, quam Iudices eam inprimis ob causam constituti, vt lites & controuersias pactis sibi inuicem iunctorum priuatas amicabili compositione aut via iuris dirimant.

§. XVI.

RESPONDETUR AD ARGUMENTA DISSENTIENTIVM.

Ex his itaque, quae de *amplitudine fori Austraegalis*, eiusque restrictionibus, in genere disputauimus, facile videre licet, nos nullam illi tribuere facultatem, cognoscendi in causis, quae summis Imperii tribunalibus in prima instantia sunt subiectae, etsi arduam illam, pro extendenda *Austraegarum conuentionalium* iurisdictione, obiectionem nobis obstare videamus. Haec enim inde inprimis desumitur, quod *pacta austraegalia* per multas Imperii leges (v. §. VIII. nota p) sint confirmata, in quibus non modo de eligendis Iudicibus, verum etiam de controuersiarum generibus ita dispositum fuerit, vt, secundum tenorem quam plurimarum pactionum, vel ad omnes cuiuscunque generis controuersias, (*um was Sache das waere*, prouti formula sonat,) suboritur extendi deberet *Austraegarum iudicium*, vel saltem certae causarum species, in quibus ad arma facile deuenire possunt litigantes, quales sunt diffidationes, pignorationes, litigiosae possessiones, expressis verbis sint denominatae, quae iurisdictioni *Austraegarum* essent subiiciendae. Sequi ergo necessario, concludunt contrarium sentientes, in his modo allatis causis, quae vi (§. XIV.) ad *Mandata S. C.* qualificatae sunt, cognitionem *Austraegis conuentionalibus* nullo iure denegandam esse h). Perspicimus sane vim atque praestantiam huius ar-

D 3

gumen-

g) V. *Concept. Ordinat. Cameralis*, P. II. Tit. X. sqq. XXI. XXII. XXIII. XXIV.

h) V. *Perill. Lib. Bar. de CRAMER, Diff. de Austraegis conuentionalibus*

gumenti, & difficilis profecto erit ad hanc philosophiam responsio. Inueniuntur enim omnino istiusmodi pacta immediatorum, Imperii nostri Ciuum, in quibus cognitio atque diiudicatio omnis generis caussarum *Austraegis* est demandata. At enim vero ex his ipsis pactionibus suppetit responsio ad speciosam illam objectionem. Quemadmodum enim ab vno horum pactorum ad alterum, saluo concludendi modo, argumentum duci nequeat, utpote omnia pacta ius tantum producant inter paciscentes, nec ad tertium extendi possunt, vel ut Philosophi loquuntur: a particulari ad vniuersale non valet consequentia; ita facile liquet, quasdam dispositiones, ex speciali forsan ratione in vno alteroue *Austraegarum* exemplo, occurrentes eas non statim tollere posse regulas, quas de *Austraegis*, tam *legalibus*, quam *conventionalibus*, in genere hucusque in medium protulimus. Pactis primario regi *Austragas* *conventionales*, agnoscimus, verum & hoc concedendum esse putamus, quod, cum omnes *Austragas* supra adductae leges adprobauerint, illique naturam *iudiciorum ordinariorum primae instantiae*, mediante hac imprimis approbatione, obtinuerint, iuris atque recta rationis norma nobis praecipere videatur, eos quoque secundum leges, quatenus voluntas paciscentium nihil aliud legitimo modo statuerit, in genere diiudicandos esse atque interpretandos. Exceptionum igitur magis a regula speciem prae se ferre exempla in contrarium adducta, quam quidem normae generalis, secundum quam *omnium Austraegarum conventionalium* iudicia essent interpretanda, persuasissimi sumus.

§. XVII.

CONTINUATIO HVIVS RESPONSIONIS.

Antequam autem filum huius tractationis abrumpamus, liceat hanc vnicam, coronidis loco, adicere obseruationem, quod nimirum ex formula atque verbis: *um was Sache das waere,*

bus in causis Mandatorum S. C. non cessantibus, §. IX. p. 21. seq., item Consultiss. GEIGERVS, l. saepius c. §. XIV. pag. 67. sqq. & Dn. ab HAGEN in *Diff. de Austraegis Hassiacis*, Sect. I. §. XXI. p. 28. sqq.

maere, quae in permultis de *Austraegarum* iure conuentionibus de amplitudine huius fori inueniuntur, haud statim colligi possit: in omnibus, quae contingere possunt, controuersis locum *Austraegis conuentionalibus* concedendum esse. Satis enim apertum atque euictum est, pacta eatenus tantum valere, quatenus nec iura tertii laedunt, nec legibus publicis contrariantur. Contrariarentur autem profecto *pacta austragalica* iurisdictioni summorum Imperii Iudiciorum legibusque publicis, si ob generalitatem horum verborum cognitio *Austraegarum* ad eas quoque causas extenderetur, quae, prouti ex §. XIII. patet, expressis verbis supremis Imperii tribunalibus in prima statim instantia sunt vindicatae. Quum igitur omnis interpretatio verborum secundum naturam negotii sit facienda, & praesumptio hac in materia pro auctoritate summorum Imperii Dicasteriorum quam maxime militare videatur; necesse omnino erit, ut istiusmodi causae, quales sunt litigiosae possessiones, arresta, spolia &c. expressis verbis in conuentionum tabulis sint denominatae, si *Austraegis* per modum exceptionis locum dare velimus i). Haud clarius ad hanc rem illustrandam exemplum facile inueniri existimo, *Vnione* illa notissima *Comitum Wetteravicorum & Sueuicorum* A. 1579. inita, in qua inter alia & speciem processus Mandati, vim *Mandatorum* poenaliū S. C. habentis, videre licet, secundum quem huiusmodi causae atque lites extraordinariae sunt dirimendae; eam forsitan ob causam, ut incommodis processus, *Austraegis* alias vsitati, in §. XIV. descriptis, per promptam executionem & mandata poenalia obuiam irent Comites conuocantes seu dirigentes k). At tempus est, ut manum de hac tabula ad aliam moueamus, utque ad patrias res, quarum ob causam hanc tractationem inprimis in nos suscepimus, describendas nos conuertamus.

i) Conferantur hic quoque ea, quae Vir Summus, SENCKENBERGIVS, hac de re disputauit in *Floribus sparsis ad Ius Austraegarum*, §. 47. p. 68. sq.

k) V. B. KEMMERICH in *Diff. supra citata Sect. II. §. VI. p. 36. sqq.*
SECTION II.

SECTIO II.
DE IVRE AVSTRAEGARVM S. R. I.
LIBERAE CIVITATIS VLMANAE.

§. XVIII.

CONSPECTVS TOTIVS TRACTATIONIS.

Posteaquam igitur de modo & ratione tractauimus, quibus *Austraegae* in genere, tam *conuentionales*, quam *legales* *Ordinum Imperii*, ortum suum atque progressum habuerint; instituti nostri ratio iam exigit, vt ad patrias res describendas nos conuertamus, atque sic speciatim de *iure Austraegarum*, priuilegiata illa prima instantia, S. R. I. *Reipublicae Vlmanae* agamus. Etsi vero priuilegium istud *Diui SIGISMVNDI Imp.*, almae nostrae patriae datum, ea sit virtute & efficacia praeditum, vt illud solummodo allegasse facile sufficiat, ad demonstrandum beneficium *Austraegarum*, quo *Vlma* cum nonnullis aliis *liberis Imperii Ciuitatibus* gaudet; nihilo tamen minus haud abs re fore existimamus, si, quantum fieri potest, iis nunc etiam rebus operam demus, quae illustrationi tum *priuilegii* nostri, tum *Iudiciorum* iis temporibus vsitatorum, inferuire quodammodo possunt. Quam ob rem quum *priuilegium* hocce *primae instantiae* cum aliis, quae alma nostra *Vlma* a diuersis Imperatoribus *super exemptione a Iudiciis extraneis* consequuta est, quam maxime cohaereat, & in iis certa ratione vel iam comprehendatur, vel saltem sine eorum cognitione rite explicari nequeat, horum vero fundamentum primarium, in modo & ratione rei iudicariae tum *Ciuitatum Imperii liberarum*, tum *Iudiciorum prouincialium* a variis Imperatoribus in multis *Sueviae* tractibus ordinatorum vnice quaerendum sit; liceat nobis in praesentiarum omnem huius *Sectionis secundae* tractationem ita instituere, vt, praemissis quibusdam generalioribus de forma rei iudicariae, quae in *Iudiciis prouincialibus* ab Imperatoribus constitutis antiquitus obtinuit, *priuilegia ipsa de non euocando & de exemptione*

tione ab extraneis iudiciis ab Imperatoribus Reipublicae Vlmannae concessa afferamus. Haec ipsa vero viam nobis deinceps pandent tum ad *Iudicia illa Austraeagarum conventionalia*, quae *Vlma* nostra cum aliis Imperii Statibus habuit, tum ad vberiore *priuilegii austraeagalis* explanationem, & quidem tam quoad eius vim atque efficaciam in diuersis litem causarumque generibus, quam quoad reliqua momenta, quae notatu digna videbuntur.

§. XIX.

PAUCA TRADUNTUR DE IUDICIIS PROVINCIALIBVS
IMPERII NOSTRI IN MEDIO AEVO, EORVMQVE
FORMA ET IURISDICTIONE.

Statum vero atque formam *Iudiciorum* antiquis temporibus in *Germania* vsitatorum in clariorem lucem ponere, *Historicis* propter aevi istius barbariem adeo difficilis res semper visa fuit, ut magnus adeo CONRINGIVS, perspicacissimus ille rerum Germanicarum perscrutator, ipse scribere coactus fuerit: *Quemadmodum post tempora Francorum aliquot proximis seculis habuerint sese Germaniae iudicia, difficilius explicatu est, eo quod nullae extent, vel certe paucissimae, leges temporibus illis in Republica latae, quae id ipsum significant, Historici quoque eius aevi reipublicae omnis imperiti & negligentes paucissima memorauerint, quae hic faciant* 1). Interim tamen extra omnem dubitationem positum est, Imperatores, tam e Saxonica, quam e Franconica & Suenica gente ortos, non solum in variis Imperii tractibus *Iudices prouinciarum, Landrichter, Landvögte*, constituisse, verum etiam per *Comites Palatinos* controuersias subortas dirimi, quantum fieri potuit, curasse. Sic enim v. c. iam in HENRICI II. Imp.

1) in *Exercitat. de Iudiciis Reipubl. German. §. 42. in EIVS Exercitatt. academ. de Republ. Imperii Germanici*, (Helmstadii 1674. 4.) pag. 251.

Imp. Pancharta, A. 1016. Monasterio Augiensi collata m), mentio fit: *Prouincialis Iudicis*, atque ex diplomate HENRICI V. *Imp. de a. 1120. n)* edocemur, *Würzburgi* istiusmodi *Iudicium prouinciale* iam illo tempore existisse, cui in *Franconia* ratione antiquitatis proximum est, *Iudicium prouinciale, Norimbergae o)* constitutum. In *Sueuia* quoque multa & varia huius generis *Iudicia* inclaruerunt, quo refero *Rothwilense, Ranckwilense, Campidunense, Ulmanum* & innumera alia, quorum originem & natales magno cum eruditionis adparatu inuestigauit & descripsit Magnificus & Consultissimus IO. REINHARDVS WEGELINVS, *Consul & Syndicus primarius Lib. S. R. I. Ciuitatis Lindauensis* meritissimus p). His Iudiciis omnibus certi limites praescripti erant, intra quos iurisdictionem suam exercerent. Quum enim Imperatores, isto vt & sequiori adhuc tempore non modo amplos in variis *Germaniae* prouinciis, fundos, districtus atque ciuitates possiderent, verum etiam in *Ordinum* atque *Statuum* ditionibus multis iuribus, ex maiestate sua fluentibus, gauderent, quo splendorem atque dignitatem Imperatoriam eo melius sustentare possent; omnino e re visum fuerat, *istiusmodi Iudicia* ita ordinare, vt, quod attinet ad eorum iurisdictionem, quam paucissime orirentur controuersiae, quam

m) Extat in R. P. Marqu. HERGOTT *Genealog. diplomat. Augustae Gentis Habsburg.*, Vol. II. f. T. II. P. I. n. 164. p. 103.

n) Illud primum produxit B. LEVCKFELD, in *antiquit. Poeldens. in Append. III. n. 2. p. m. 253. sq.*

o) V. Ill. Dn. Car. Ferd. IVNGII *Anweisung, was die Comicia Burggrauiae in Nürnberg sey und inuoluire, dann was es mit der Hobeit des Kayserl. Land-Gerichts Burggrastums Nürnberg vor eine eigentliche Beschaffenheit habe*; Onolzb. 1733. 8., & confer quoque Dn. PACHELBLA GEHAG *Abbildung des Kayserl. Landgerichts Burggrasthums Nürnberg &c.*

p) in dem gründlich-historischen Bericht von der Kayserlichen und Reichs-Landvogtey in Schwaben, P. I. Sect. II. §. VI. seqq. pag. 30. seqq. & Sect. IX. per totum, p. 190. sqq. cf. PFEFFINGER in *Vitriario illustrato*, L. IV. Tit. VIII. §. 1. f. T. IV. p. 662-688. ibique allegati.

quam nec hoc negandum videtur, antiquioribus temporibus & Statuum subditos coram hisce iudiciis iura sumere, si non coactos, certe tamen, permittentibus suis Superioribus, promiscue solitos esse.

§. XX.

CONTINUATIO HVIVS MATERIAE.

At enim vero temporibus insequentibus in suis cancellis non modo sese haud continuerunt haecce Iudicia, verum etiam *Status Imperii* vltiorem libertatem, extraneos Iudices adeundi, haud amplius subditis suis concessisse, valde probabile est. Ex quo enim *Principes*, *Comites* reliquique *Status* propria iudicia, tam *aulica*, quam *prouincialia*, in suis terris constituere, *Monasteria* vero & *immediatae Imperii Ciuitates* suos iudices, qui *Aduocatorum*, *Scultetorum* vel *Praetorum* nomine veniebant, ab Imperatoribus accipere, coeperunt; factum est, vt mirum in modum commutata fuerit *Iudiciorum Imperii Prouincialium* forma. Aegre quidem id tulerunt *istiusmodi Tribunalia*, omneque studium in eo collocarunt, vt auctoritatem suam atque iurisdictionem, quam vniuersalem esse contendebant, & in posterum conseruarent; sed nihil inde nisi lites atque discordiae inter *Imperii Ordines*, & ista *Iudicia prouincialia* subortae sunt. Has WENCESLAVS *Imp.* nullo alio modo sopiendas esse, existimauit, quam si lege publica *Statibus Imperii* libertatem, in suis territoriis proprios Iudices constituendi, concederet q); at

E 2

euen-

q) Sic enim sonant verba WENCESLAI in *Constitut. de pace publ. Francof. de a. 1398.* in LEHMANNI *Speyrischer Chron. L. VII. c. 63. p. m. 830. b.* & apud DV MONT, l. c. T. II. P. I. p. 265. b: So haben wir unsern und des Ryches Churfürsten, und allen Fürsten und Herrn, Geistlichen und Weltlichen, und Staetten, unsern und des Riches Getruwen die besundere Gnade gethan, und thun ihn die von Röm. Rünigl. Mechte, daß Ir ieglicher in sinem Lande, als oft sich das heischen wirdet, einen biederben Mann zu einem Richter in unserm Namen, und von unsern und des Riches wegen kiesen und setzen soll und mag, der ein ieglichen Claeger umb alle ehegenante Sachen unnd Zuspruche des Rechten unverzogenlich beholffen sin soll,

euentus spei atque opinioni *Caesaris* parum respondit. Nam *Iudices provinciales*, auctoritate sua confidentes, nihilo secius iurisdictionem suam extra suos terminos & quaqua versum extendebant. Hoc vero quod semel sibi constitutum habebant, eo facilius exequi poterant, quo magis constat, turbulentis istis temporibus, vbi summa imis confundebantur, nihil tam ardui negotii fuisse, quod vi atque potentia armorum, aliisque remediis funestis ad finem deduci non potuerit. Cui accedit, quod omnia haecce iudicia iure, bannum contra refractarios decernendi, munita, tantam potestatem consecuta fuerint, vt nemo fere illorum citationes & mandata despicatui, susque deque habere auderet, nisi seuerissimas leges, vi quarum banno notati nec in commercio cum aliis esse, nec in iudicio stare, nec se defendere, nec ius suum contra alios prosequi poterant, contra se quoque decerni voluisset r). Haud itaque mirandum est, quod *Imperii Status*, suam atque suorum subditorum salutem curae cordique habentes, in ea inprimis re sollicitudinem suam posuerint, vt *priuilegiis de non euocando* a iurisdictione tam molesta, tantisque incommodis affecta, se suosque liberare, atque sic auctoritatem horum iudiciorum infringere, omnem lapidem mouerint s).

§. XXI.

VLMA IAM SEC. XIII. PROPRIVM ADVOCATVM, PRAETOREM, IUDICIVM PROVINCIALE ET IURISDICTIONEM HABVIT.

VLMA, carissimam nostram patriam, iisdem fere fati iactatam fuisse antiquioribus temporibus, ac reliquae *Sueviae Ciuitates immediatae*, eandemque regiminis formam habuisse, antequam ad illum splendorem atque libertatem, qua hodiernum gaudet, partim priuilegiis, partim iuribus publicis, partim titulo oneroso acquisitam perueniret, omni dubio caret. No-
bis

r) Vid. die *alte Rothweil. Hofgerichts-Ordnung*, P. IX. Tit. XV. & XVII. in GOLDASTI *Reichs-Satzungen*, p. 22. edit. noviss.

s) V. Consultiss. WEGELINVS, l. c. P. I. Sect. XI. §. IX. pag. 228. sq. & §. XIII. sqq. p. 232. sqq.

bis quidem in praesentiarum animus non est, in illa tempora inquirendi, a quibus *immedietas Ciuitatis Vlmanae* deriuanda est t); hoc autem certe ex antiquitatum monumentis patet, *Vlmam* iam Seculo XIII. non modo *Aduocatum specialem & Praetorem*, indubitato immedietatis indicio, verum etiam *Iudicium Prouinciale* habuisse, quod olim, teste FELICE FABRI u), *tanta iustitiae laude floruit, vt disceptationes Principum, Nobilium & Ciuitatensium ibidem fierent* x). Quem-

E 3

admo-

t) De origine immedietatis *Ciuitatis Vlmensis* perite disseruit Ill. & Consultiff. Dn. DE HERTENSTEIN, *Reipubl. olim patriae, nunc vero Augustanae Consiliarius*, in der kurzen doch gründlichen Ausführung, daß die Stadt Vlm nicht erst A. 1346. unter Kayser LUDOVICO BAVARO zur Reichs-Immedietaet gelanget, quae commentationuncula extat in *Perill. atque Excellentiff. Dn. DE PISTORIVS*, splendidissimi trium S. R. I. Comitum Collegiorum in Comitibus Imperii vniuersalibus Legati, Maecenatis nostri submisso animi cultu deuenerandi, *Amoenitatum Historico-Iuridicarum Parte V. p. 1447. sqq.* cf. quoque Consultiff. L. A. HAECKHELII, Consiliarii *Reipubl. Vlmensis*, *diff. inaug. sub Praesidio Ill. BVDERI habitam, de Diplomate suppositio, quo Vlmam villam regalem a CAROLO M. A. 813. Coenobio Augiensi donatam assertum fuit, addita breui perantiquae Vlmensis immedietatis probatione*; (Ienae 1755. 4.) §. XXI. p. 23. sqq.

u) in *Historia Sueuor. L. II. c. 4.* in GOLDASTI *Scriptor. rerum Sueuicar. p. m. 258.* edit. primaе rariss.

x) De huius iudicii antiquitate testantur *Litterae super iure Aduocatiae, quam olim ALBERTVS, Comes de Dilingen, certo pacto in Ciuitate Vlmensi habuit, de a. 1255*, quas primus in lucem produxit, *Perill. L. B. de SENCKENBERG in Select. Iuris & Hist. T. II. p. 261-267.* Ad illas vero doctissimas observationes scripsit Ill. HERTENSTEINIVS, quas modo laudatus SENCKENBERGIUS *Meditationum de vniuerso Iure & Historia Volumini, Fascic. II. n. VI. p. 384-407.* inseruit. Vidi quoque Ill. Dn. Praesidis, cuius in me non humanitatem modo, sed & plane singularem liberalitatem aeterna memoria & animi pietate venerabor, affectum opusculum, quo has ipsas literas illustrare coepit. Ceterum huius *Iudicii prouincialis ordinarius Praeses* erat *Aduocatus, der Reichs-Vogt*, vel eius *Minister*, illis vero absentibus *Minister Ciuitatis*, qui a Sena-

tu

admodum vero in vnaquaque Imperii Ciuitate, alii adhuc Magistratus erant e ciuium numero electi, qui & iurisdictionis & rerum ad politiam pertinentium curam gerebant; ita eandem hanc consuetudinem apud Maiores quoque nostros obtinuisse, patet tam ex conuentione modo citata, vi cuius *Vlmani* certas regulas stabiliuerant, secundum quas ipsorum *Aduocatus* iurisdictionem in vrbe exerceret, quam ex *pruilegio* ab ALBERTO I. Imp., haud ita multo post, anno scil. 1300., ipsis concesso, in quo, postquam viris religiosis atque

tu ex ordine Ciuium eligebatur, der *Schultheiss*, s. *Stadt-Ammann*, *Assessores* autem s. *Scabini* regulariter sumebantur ex Ciuibus. *Placitum prouinciale* tribus anni temporibus in vrbe celebrabatur, assidente *Ministro Ciuitatis* in loco der *Stadelhoff* dicto, prope *Curiam Diuitaugiensem*, quae hodie der *Grünehoff* vocatur; extra Ciuitatem vero *Iudicium prouinciale* habebatur, iterum *Ministro Ciuitatis* assidente, 1) apud lapidem in *Narve*, (legendum esse censet *Dn. Praeses: Nawe*, sub qua appellatione in Documentis illorum temporum saepius occurrit *vicus*, qui propter longitudinem suam hodie vocatur: *Langenau*, partemque constituit Territorii *Vlmensis*.) 2) sub *Tilia*, huius vestigia forte quaerenda erunt in loco, qui in quodam Documento de a. 1446. exprimitur: *zu OBER-KOCHEN* (qui vicus est *Würtembergicus* in Dynastia *Heidenheimensi*.) - - *uf dem Bübel BI DER LINDEN gelegen*, - - *dafür der Stiege gen AVLVN* (hodie *Alam*, Ciuitatem *Sueviae Imperialem*.) *gat*, vnde eius situs facili opera cognosci poterit; 3) apud *Bermaringen*, qui notus Territorii *Vlmensis* pagus est, inque confiniis Ducatus *Würtembergici* iacet, 4) apud locum, qui dicitur *Ruhimbübel*, huius situm nondum peruestigare licuit, & 5) apud lapidem apud *Ringingen*, quae villa olim pertinuit ad Dominium *Helfensteinense*, & cum *Blabyra* ad *Comites*, postea *Duces Würtembergicos* deuenit, hodieque eorum imperio subest, pars *Praefecturae Blabyrensis*. Sed dudum obsoleuit hocce *Iudicium prouinciale*, quamuis illius restorationem & renouationem *Diuis CAROLVS IV. Imp.*, dato desuper A. 1361. *Diplomate*, *Vlmensibus* concessit; v. immortalis *SCHILTERI Glossar. Teuton.* voce: *Stadelhov*, in *EIVS Thes. Antiquit. Teuton. T. III. p. 759.* Conf. porro de hoc *Iudicio prouinciali* B. PFEFFINGER., l. saepius c. T. IV. p. 688. & *Magnif. WEGELINVS, l. c. P. I. Sect. IX. §. 12. p. 203. sqq.*

que Monasteriis libertas, fundos atque praedia acquirendi, interdicta fuerat, *iurisdictionis Vlmanorum, des Gerichtes der Stadt Vlme*, expressa fit mentio y).

§. XXII.

CAROLVS IV. IMP. A. 1359. CIVITATI VLMENSI PRIVILEGIUM DE NON EVOCANDO CIVES SVOS
LARGITVR.

Sed magnas vexas insequenti aevo quoad iurisdictionem in ciues & subditos suos, quemadmodum omnes fere Ordines atque Ciuitates Imperii, ita *Vlma* quoque experta est atque sustinuit, tam ab *extraneis Iudiciis prouincialibus*, quam ab aliis Statibus potentioribus, quibus Imperatores *ius aduocatae multarum Sueviae Ciuitatum* oppignorationis titulo cesserant. Huius rei exemplo esse poterit bellum inter EBERHARDVM, Comitem *Württembergensem*, eiusque Socios, atque inter *Ciuitates foederatas* A. 1360. subortum. Ex *tabulis enim pacis*, confectis post proelium apud *Schorndorfum*, in quo Ciuitates, a quarum partibus & ipse Imperator CAROLVS IV. steterat, superiores discesserant, constat; *foederatarum Ciuitatum* grauamina inter alia haec quoque fuisse, quod *Comites Würtcnbergici*, eorumque Socii iniuste ius sibi arrogauerint, subditos Ciuitatum ad ipsorum Iudicia euocandi z). Quo igitur *Vlma* ciuium suorum saluti prospiceret, submissis adiit precibus Diuum CAROLVM IV. Imp., vt auctoritate sua caesarea contra exterorum Iudicio-

rum

y) Extat in LÜNIG'S *Reichs-Archiv*, Part. Spec. Contin. IV. P. II. p. 561. seq. vt & in Ill. MOSERI *Reichs-Staettischem Handbuch*, P. II. cap. 45. n. 1. p. 803. sq. Aliis quoque priuilegiis donatam fuisse *Vlmam* circa illa tempora, inuenio in B. Viti MARTHALERI *Chronico Vlmensi*, optimae notae, sed adhuc inedito, quod in *Bibliotheca Du. PRAESIDIS*, vna cum aliis praestantissimis MSS. ad illustranda iura & historiam Germaniae insigniter facientibus, extat.

z) V. WEGELINVS, l. c. P. I. Sect. V. §. 5. sqq. p. 74. sqq. & *Tabulae Pacis* apud EYNDEN, *ibid.* P. II. inter Documenta n. 45. p. 45. sq.

rum attentata iura sua tueretur. Hisce humillimis petitis clementissime annuit *Diuis Augustus*, meritaque *Ciuitatis Ulmensis* ad animum reuocans illi A. 1359. *Privilegium* a) indulsit, quo cautum erat: "vt in posterum *Ciues Ulmani* singuli atque vniuersi immunes essent ab omni iurisdictione "omnium Iudiciorum exterorum, cuiuscunque sint generis, tam "Prouincialium, quam ipsius *Curiae Imperialis*, ac si quis ciuis aut peregrinus actionem intentaret *Consulibus* atque "Senatui, aut reliquis *Ciuibus*, siue sigillatim siue coniunctim, "id faceret *Ulmae* coram *Praetore Urbis*, dem *Ammman* in "der *Stadt zu Ulm*, excepto solo casu denegatae aut protractae iustitiae. Quodsi vero contingeret, vt *Iudicia extranea* nihilo secius mandatis atque citationibus suis *Ciues Ulmensis* euocarent; fanciuit *Imperator*, vt omnes huiusmodi processus ipso iure & facto nulli reputari, nec vlli damno aut praeiudicio *Ciuitati* eiusque iuribus esse deberent." Et hoc ipsum *Privilegium* varii I. P. Doctores primo *Ciuitatis Ulmensis Privilegio super iure Austraeagarum* venditant, quo iure paulo inferius ad §. XXVIII. dispicimus.

§. XXIII.

- a) V. RÜMELINVS in *Diff. ad A. B.*, P. II. *Diff. I.* §. 8. p. m. 295. LIMNAEVS in I. P., L. VII. c. 52. n. 7. OLDENBURGERI *Limnaeus enucleatus*, L. IV. c. 57. §. 5. p. m. 157. a. KNIPPSCHILD de iurib. & priuil. *Ciuitat. Imperial.* L. III. c. 54. n. 33. p. m. 312. edit. noviss. PFEFFINGER, l. c. T. III. p. 1167. a. KEMMERICH in *Diff. de iure de non euocando Electorum Principum & Statuum Imp. aliorumque immediator. & mediatorum*, §. 12. nota f) p. m. 24. WEGELIN, l. c. P. I. Sect. IX. §. 15. p. 236. Ipsum vero *Privilegium Carolinum* extat apud WEHNERVM T. VI. *Symphorem.* GYLMANNI, Cap. VII. §. 43. p. 227. in E. E. *Raths der Stadt Ulm Ordnung von Gerichten und gerichtlichen Processen*, (Ulm 1683. fol.) p. 87. sq. ap. LIMNAEVM, l. modo c. in CORTREII *Privileg. des H. R. R. Staende & c.* n. 48. f. Corp. EIVS I. P. T. V. p. m. 263. & ap. LÜNIGIVM im *Reichs-Archiv*, T. XIV. p. 562.

§. XXIII.

HOC IPSVM PRIVILEGIUM CONFIRMARVNT WENCESLAVS
A. 1397. ET RVPERTVS A. 1401. ILLVDQVE EXTENDERVNT
AD OMNES ET SINGVLOS REIPVBL. VLMENSIS
SVBDITOS.

Quamquam quidem WENCESLAVS, *Rex Romanorum*, statim ineunte suo regimine omnia privilegia, iura atque immunitates *Ciuitatum Sueviae*, inprimis vero *Constantiae*, *Vlmae*, *Efslingae*, reliquarumque confirmauerat b); nihilo minus *idem ipse* haud ita multo post, anno scil. 1379, exemplum Patris sui CAROLI IV. sequutus, *uniuersam Sueviae*, tum *superioris*, tum *inferioris*, *Aduocatiam* pignoris lege deferabat LEOPOLDO, *Duci Austriaco*, cui debebat quadraginta millia aureorum monetae florentinae, vti ipse in literis desuper confectis confitebatur c). Haec res grauius concutiebat *Ciuitatum* iura. Nam potestas, prouentus, vectigalia, aliosque redditus caesareos colligendi, honores atque dignitates pro lubitu conferendi, Praetores, Iudices & Magistratus ab Imperatore & Imperio solummodo denominandos constituendi, aut alios in eorum locum surrogandi, illa erant iura, quae LEOPOLDVS ex sententia tabularum contractus multo maiore cum libertate exercere poterat, quam *Imperator* ipse, aut *ullus Aduocatus*, qui ante illum fuerat d). *Iudicia* quoque *Imperii prouincialia* haud quaquam isto tempore negligebant, iurisdictionem suam quaqua versum extendere. Confidentes enim auctoritate LEOPOLDI, in cuius clientela atque patrocinio erant, tanta cum libertate nonnunquam euocabant *Ciuitates* & reliquos Status, nulla habita ratione privilegiorum eorumque immunitatum, vt ipse WENCESLAVS A. 1383. obstrictum se crederet, per literas augustales aucto-

b) V. WEGELIN. l. c. P. II. Num. 49. Documentorum, p. 48. sq.

c) IDEM, ibidem Num. 50. Docum. p. 49. seqq. Cf. Dn. de LVDEWIG Diff. de Sueviae Tribunali S. R. I. Austriaco in Quadrurbe §. 44. & in Append. Monumentor. n. 3. p. 71. sqq.

d) Cf. WEGELINVS, l. c. P. I. Sect. V. §. IX. seq. pag. 79. sq.

auctoritatem suam interponere, cum *Iudex prouincialis Alsatiae superioris*, a LEOPOLDO Duce ibi constitutus, (nam & huius Prouinciae Aduocatiam habebat,) Ciuitatem Imperii *Colmariam* mandatis atque citationibus suis ad hocce Iudicium euocaret. Certo certius quidem est, quod, post obitum LEOPOLDI, qui a. 1386. in proelio Sempacensi interfectus fuit, a molesta hac oppignoratione liberata iterum fuerit *Sueuia*, & WENCESLAUS singulis fere annis *nouum Aduocatum* prouinciae constituerit; at valde quoque verosimile est, eosdem *Aduocatos & Iudices prouinciales* plus vna vice Ciuitatum iura atque priuilegia postea turbasse e). Colligere hoc licet ex magno illo numero priuilegiorum, quibus *Ciuitates Imperii* ab istiusmodi euocationibus in tutum sese collocare tentarunt. Et hic deperditus rerum status causam sine dubio dabat, vt *Vlma* pariter de nouis priuilegiis obtinendis cogitaret, quorum in numerum refero istud WENCESLAI *Vlmanis* A. 1397. concessum f). Illud vero praeter ea capita, ex CAROLI IV. *Diplomate* recensita, hisce potissimum accessionibus auctum fuit: "quod nempe haec *exemptio* "a *Iudiciis extraneis*, tam *prouincialibus*, quam ipsius *Curiae Imperialis*, non modo extendenda sit *ad omnes Ciues & Subditos Vlmansae ditionis*, verum etiam *ad omnium causarum genera*, cuiuscunque sint nominis atque naturae, statuta insuper in violatores huius Priuilegii poena quinquaginta *Marcarum auri*." Hoc porro plane singulare nobis videtur, quod in hocce priuilegio & *Iudicum arbitrariorum*, *der Schiedsleute*, cognitionem, inuitis *Ciuiibus Vlmanis*, prohibitam legamus, verosimili admodum indicio, horum Iudicum auctoritatem atque vsum isto tempore fuisse permagnum; alias enim perdifficile esset intellectu, quid *Ciues Vlmanos* impulerit, vt & contra horum *Iudicum arbitrariorum* cognitionem *priuilegio caesareo* sese munire, consultum duxerint. Ceterum huic priuilegio statim adiungere liceat *duo alia a*

RVPERTO,

e) V. WEGELINVS l. c. §. XI. sq. pag. 81. sqq.

f) Extat in der *Stadt Vlm Gerichts-Ordnung*, p. m. 89-91. & in LÜNIGS *Reichs-Archiv*, T. modo c. pag. 562. sq.

RUPERTO, R. Rom., A. 1401, in die S. Laurentii s. d. X. Augusti, S. P. Q. Vlmensi concessa. Primum eorum g) ad amissum concordat cum illo WENCESLAI modo memorato atque excerpto, quare eiusdem vltiori recensione supersedemus. Alterum vero datum est Vlmensibus propter acquisitionem partis Dominii Helfensteinensis, castri nimirum de Helfenstein, oppidi Geislingae cum multis pagis, villis & dimidia parte vectigalium ac iurium conductus, vt & Vogtiae Abbatiae Elchingensis & castri Albegg. Horum enim bonorum & iurium possessionem non modo confirmavit Diuus RUPERTVS in hoc Diplomate, sed etiam expressis verbis sanciuir, vt omnes harum terrarum incolae ab extraneorum Iudiciorum iurisdictione liberi esse, & non nisi coram Reipublicae Vlmanae Praefectis, in hisce locis constitutis, (vor dem Vogt und Amptluth zu Helffenstein, Gysfelingen, zu Albecke, und in den Doerffern darzu gehoerig,) in ius vocari possent deberentque h).

F 2

§.XXIV.

- g) Exhibent illud WEHNER, l. supra c. p. 228. CORTREIVS, l. c. p. 264., LIMNAEVUS l. c., LÜNIG im Reichs-Archiv, T. c. p. 563. seq. itemque der Stadt Vlm Gerichts-Ordn. p. 92-94.
- h) Prostat hoc Privilegium Rupertinum in rarissima Collectione, quae titulum habet: *Designation der getruckten Acten und Documenten die Helffensteinische Sache betreffend*, a. 1716. in folio, ibidem sub N. 3., & quidem in Fasciculo XXXIII. Documentorum, siue in der Specification der in A. 1626. § 27. Graff-Helffensteinischer Seiten in Aula Caesarea producirten, iedoch bereits A. 1396. quoad Contractum Antichreticum & Usuras cum annexis per iuratum transactionem cassirter Documenten, mit andern ex parte Senatus Vlmensis tum temporis extraiudicialiter ad informandum Dero Zweyen aller-unterthaenigsten Bericht-Schreiben d. a. 1627. § 29. angestoffenen Beylagen, iunctis quibusdam aliis nouissime tandem repertis Documentis, Num. 15. Lit. B. p. 42., item apud LIMNAEVM l. c., CORTREIVM, l. c. p. 264. sq. & LÜNIGIVM, l. c. p. 564. sq. Cf. KNIPPSCHILD, l. c. p. m. 312. b. & Ill. MOSERI Reichs-Staettisches Hand-Buch, P. II. Cap. 45. n. 2. p. 804. sq. Adde sis: Best-fundirte Repraesentation der etlich hundert-iaerigen Innhabung der Herrschaft Helffenstein,

§. XXIV.

IDEM FECIT SIGISMVNDVS IMP. A. 1417. ITERVM DV-
PLICI DIPLOMATE.

Ordine nunc sequuntur *Priuilegia* SIGISMVNDI *Impe-*
ratoris super exemptione a *Iudiciis extraneis* almae nostrae
Patriae A. 1417. concessa. Causa eorum impetrationis vnice
quaerenda videtur in controuersis atque discordiis inter IO-
HANNEM, *Comitem de Helfenstein*, & *Ciuitatem Vlmensem*
subortis. Hic ipse enim Comes in ius vocauerat *Consules* at-
que *Senatum Vlmanum* coram *Iudicio Curiae Imperialis*, ex
capite alienationis, absque illius consensu contra pacta fami-
liae & ius feudale factae, alterius scil. partis *Comitatus Hel-*
fensteinensis, quam Agnati eius CONRADVS & FRIDERI-
CVS, *Comites Helfensteinenses*, anno 1396, cassato contractu
antichretico, a. 1382. inter ipsos & S. P. Q. *Vlmensem* inito,
emtionis venditionis titulo, *Reipublicae Vlmanae* concess-
rant i), iurata desuper transactione, renunciatione & tra-
ditione eodem adhuc anno 1396. coram *Iudicio aulico Roth-*
wilensi conclusa & facta k), quam insuper venditionem ra-
tam

stein, und Dero Reichs- und Friedens-Schluss-maessiger Manutenenz
wider Maenniglichs Ansprach, §. 34. p. 7. in memorata sub initium
huius Notae *Designatione der getruckten Acten* &c. &c. N. 2.

- i) V. *Documenta in der ad §. anteced. nota b) allegirten Specification*
&c., N. 10. 11. & 12. *Lit. K. 1. & 2. L. p. 25-38.* cf. *Species Facti mit*
beygefügter wohlbegründeten Information, die mehr dann 300. iaebrige
Innhabung eines Antheils der Herrschaft Helfenstein in Schwaben
von der Stadt Vlm, wider Dero gantz neuerliche und wider-recht-
liche Anfechtung betreffend, (de dato 30. Martii a. 1716.) §. 26-46.
p. 6-12. it. §. 50. p. 13., quae extat in allegata ad anteced. §. nota b)
Designation der getruckten Acten &c. &c. n. 1. item die bestfundirte
Repraesentation &c. ibidem, §. 120-123. p. 29. sq. §. 35. p. 7. & §. 135.
p. 34. Errant vero Auctores harum Deductionum, dum subinde
aiunt, *Comitem Helfensteinensem* actionem contra S. P. Q. V. insti-
tuisse coram *Iudicio Rothwilensi*, siquidem hoc factum fuisse coram
Iudicio Curiae Imperialis, e *Documentis* sub initium huius Notae
citatis in propatulo est.

- k) V. *Kayserl. Hofgerichts zu Rothweyl Urthel und Erkenntnuss über*
die

tam habuerat & confirmauerat Diuus RUPERTVS R. Romanor. in *Diplomate* a. 1401. dato & sub finem §. antecedentis memorato, sub clausula tamen: *unschedelich doch Uns und dem Rich, an unsern Leben und Rechten.* Quamuis autem *Respublica patria* per *Priuilegia Impp.* hucusque prolata plenariam exemptionem ab omnibus *Iudiciis extraneis* obtinuerat, adeoque exceptionem fori declinatoriam opponere poterat actioni, quam Comes *Helfensteinensis* ei intendere volebat; consultius tamen duxit, temporum iniuriae cedere, & intentatae liti Comitum, atque arrogatae sibi a *Curia Imperiali* iurisdictioni nouis *priuilegiis caesareis* obuiam ire. Quod consilium quoque bene & feliciter eueniebat. Nam *Vlmenses* vno eodemque anno 1417. a SIGISMUNDO *Imp.*, praeuia sufficienti causae cognitione, cum consilio S. R. I. *Principum, Comitum & Nobilium*, ex certa scientia & de plenitudine potestatis caesariae, duo consequebantur *Diplomata Constantiae* data. *Vnum* des naechsten Frytags vor S. Matthaeus, i. e. d. 17. Sept. d. a., quod continet repetitam confirmationem antiquae acquisitionis *Helfensteinensis* cum omnibus iuribus illi annexis, decreta suppletionem omnium defectuum & cassatione omnium Processuum in contrarium, sub poena quinquaginta marcarum auri 1). *Alterum* vero datum est des naechsten

F 3

Samp-

die iudiciale Graff. Helfensteinische Verzicht und Uebergab der alienirten Helfenstein. Güther an die Stadt Ulm de a. 1396. in dicta *Specificatione* Sc., n. 14. Lit. A. p. 41. cf. *Species Facti* Sc. modo allegata, l. c. §. 47. p. 12. & bestfundirte *Repraesentation* Sc. §. 32. p. 7. & §. 124. sqq. p. 31.

- 1) Prostat: Kayf. SIGISMUNDI im I. C. 1417. ertheilte Kayserl. Confirmation über den Kauffs-Contract zwischen den Herren Grauen von Helfenstein Sc. und der Statt Ulm vorgangen: so von allen und ieden Roem. Kayfern und Koenigen nachgehends biß uff ietzo regier. Kayf. Mai. FERDINANDUM II. inclus. bekræfftiget worden. Dabey auch verzeichnet zu befinden, in welchem Jahr und Tag, auch an was Ort ieder Churfürst des Heil. Reichs, berührten Kauffs-Tractat absonderlich bestaetiget hat. Us gewiesen Ursachen zum Truck versertiget durch IONAM SAVRN, Buchtruckern zu Vlm, im

Sampstags vor S. Matthaeus, f. d. 18. Sept. a. e., illudque praeter cassationem actionis, a saepius dicto IOHANNE, Com. de Helfenstein, coram Iudicio Curiae Imperialis institutae, complectitur generalem confirmationem omnium priuilegiorum ab Imperatoribus consecutorum, itidem sub poena quinquaginta marcarum auri, in transgressores huius priuilegii statuta m). Quo vero in posterum maiorem securitatem praestarent Reipublicae haecce priuilegia, quam quidem antea factum erat, cautum inter alia fuerat, vt de noua hac exemptione Senatui, Ciuibus & omnibus Vlmannae ditionis Subditis concessa, ipse Iudex Curiae Imperialis, quo munere tum temporis GÜNTHERVS, Comes Schwarzburgensis, fungebatur, nomine & iussu Imperatoris, certior redderetur, id quod etiam productione originalis factum fuit Constantiae per Ciuitatis Vlmannae Alegatos, dato desuper testimonio a dicto Comite GÜNTHERO, atque appenso sigillo Curiae Imperialis, *denaecksten Dienstags nach S. Michaelis Tag, f. d. 5. Octobr. a. e. 1417. n)*. Grauius id quidem tulit saepius fatus Comes Helfensteinensis, causamque ex capite transgressionis pactorum familiae & respectiue iuris feudalis ad Iudicium Principum deferre tentabat. Adit eapropter circa a. 1424. LVDOVICVM Barbatum, Septemuirum Palatinum, & reliquos Principes Imperii, illo tempore Norimbergae congregatos, petens, vt

im I. C. MDCXXVI. 4. 3. plagg. Recusum fuit hoc Diploma, subiunctis literis consensualibus VII. S. R. I. Electorum, in saepius allegata Specificatione Sc., n. 16. Lit. C. p. 43-49. Cf. Species Facti, l. c. §. 51. p. 13. it. §. 58. p. 15. & §. 119. p. 31. porro die bestfundirte Repraesentation, l. c. §. 134. p. 33 sq. & §. 46. sq. p. 9., ubi passim obseruatur, hoc Diploma maiestaticum SIGISMUNDI Imp. per omnes subsecutos Impp. fuisse confirmatum, renouatis subinde quoad feuda Imperii inuestituris caesareis.

m) Extat pariter in dicta Specificatione Sc., n. 18. Lit. E. p. 50-54. item apud LIMNAEVM l. c., CORTREIVM, l. c. p. 263-266. LÜNIGIVM, l. c. p. 565. sq. & per modum Extractus in Ill. MOSERI R. Staett. HandB., P. II. p. 805. sq. cf. Species Facti, §. 52. p. 14. & bestfundirte Repraesentation Sc., §. 35. p. 7.

n) V. LIMNAEVS l. c. & CORTREIVS, l. c. p. 266. b.

ut sibi ius dicerent contra *Vlmenses*, iniustos ex sua sententia detentores Bonorum auctorum, sed *Principes* causam remittebant ad *Imperatorem*. Et quum postea *idem Comes* de-
 nuo *LVDOVICVM Palatinum*, ceu *Vicarium Imperii* in ab-
 sentia *SIGISMVNDI Imp.*, literis ad ipsum datis compelle-
 ret o), hic ipse vero eas cum *Vlmensibus* communicaret, hi
 in responsione sua, a. 1424. ad dictas *LVDOVICI* Literas exa-
 rata, id inprimis vrserunt, se tot & tam validis priuilegiis
 ab omnium exterorum Iudiciorum iurisdictione liberatos
 esse, ut non nisi coram Magistratu suo proprio in iudicium
 vocari possent, quam ob rem si coram ipsorum Iudicio age-
 re vellet dictus Comes, se responsione sua non defuturos,
 modo id faceret, quoad fas esset p). Sed maluit Comes ami-
 cabi-

o) V. *Species Facti Sc.*, §. 50. p. 13. & *bestfundirte Repraesentation*,
 §. 135. p. 34. ut & *Documentum*, quod exhibet saepius allegata *Spe-*
specificatio Sc. n. 21. p. 63. ex quo sequentia notari merentur: - -
also kam ich für uwer Gnade und für ander min Herren und Fürsten
zu Nuremberg, und bracht In das für, DA ENTSCHIEDENT IR
MICH, ICH SOLTE DES KOMEN ZUM RECHTEN UFF MYNS
HERREN DES ROMISCHEN KUNGS RAETE, das ich auch
gern getan beti, des aber die von Ulm nit tun wolten, und begeve
darumb des Rechten uff uwer Gnad, oder wa und uff wen Ir mich
es heissent berechten. Hoc sane exemplo egregie quoque firman-
 tur ea, quae tradidit *ANONYMVS* in *de praetenso peculiari Prin-*
cipum Iudicio, Cap. V. §. 1. in *Perill. Dn. de SENCKENBERG*
Disquisitionibus tribus, p. m. 30. sqq.

p) Vid. *Species Facti*, & *bestfundirte Repraesentation*, §§. nota an-
 teced. cc. item *Stadt-Ulmische Verantwortung*, quam continet di-
 cta *Specificatio Sc.*, n. 22. p. 63-65. Nec opus habebant *Vlmenses*,
 de nouo iuris viam ingredi cum *Comite Helfensteinensi*, siquidem
 in *Confirmatione Sigismundina Acquisitionis Helfensteinensis*, ab
Vlmensibus factae, expressis verbis dispositum erat: - - *unnd das*
ouch die iltgenanten von Vlm, von wegen derselben Keuffe, Handele
und Teyding, und das dorinn und dortzu gehoeret, - - von un-
sern oder unser Nachkommen an dem Riche desselben Richs, noch
Nymantz von unsern derselben Nachkomen und deß Richs wegen an-
gelanget, bekümert, oder FÜR UNSER UND DES RICHS
 MANNE,

cabilem transactionem inire, quam incerto iure causam submittere, quapropter anno statim sequenti 1425. pro summa 12000. aureorum Rhenanorum iuri praetense in alienata Bona auita renunciauit, inque factam ab Agnatis venditionem solemni formula consensit q).

§. XXV.

DENIQUE FRIDERICVS III. IMP. SIMILE PRIVILEGIUM

A. 1479. VLMAE CONCESSIT.

At enim vero perturbatis illis temporibus istiusmodi *Privilegia de non euocando atque exemptionis fori* nouis subinde insultibus impetebantur. Exemplo esse possunt controuersiae & litigia inter *Iudicium prouinciale Burggrauiatus Norimbergensis*, interque *Augustam*, VLMAM, *Nordlingam*, aliasque *Sueviae Ciuitates* suborta. Hoc enim Iudicium, ad exemplum aliorum, tantam sibi arrogabat libertatem, stimulante *Marchione Brandenburgico*, ALBERTO, vt sine discrimine omnes Ordines & Ciuitates priuilegiatas cum maxima comminatione atque denunciatione banni Imperii citaret, nec prius validitatem priuilegiorum ciuitatensium agnosceret, quam *dictae Ciuitates* cum *Marchione Brandenburgico* ALBERTO a. 1458. certis sub legibus pacem inierint r). Hae igitur aut

MANNE, oder Hofgerichte, fürgeheischen oder geladen werden, noch darum zu entworten pflichtig sin sollen, in kein Wiß. Wer aber daß sy also herüber, durch der vorgeannten Keuffe &c. - - in unsern, unser Nachkomen oder des Richs wegen für solich itzgenannten MANNE, oder Hofgerichte geladen oder fürgeheischen wurden, so sollen sy doruff nit mere pflichtig sin zu entworten, dann diesen gegenwortigen Brieff, oder andere ire Freyheite fürzubringen, und zu verhoeren lassen, und wir, und solich itzgenannten unser Nachkommen sollen sy ouch dabey behalden, beschirmen, und gerülich bliben lassen.

q) V. *Species Facti*, §. 50. p. 13. & best-fundirte *Repraesentation*, §. 36. p. 7. & §. 136. p. 35. itemque *Documenta in der Specification* &c. n. 19. Lit. F. p. 54-57. & n. 23. p. 65.

r) Cf. III. WEGELINVS, l.c. P. I. Sect. XI. §. 23. sqq. p. 247. sqq. & P. II. inter *Documenta* n. 190. p. 244. sqq.

aut his similes rationes sine dubio commouerunt *Rempubli-
cam Vlmensem*, vt A. 1479. de nouo priuilegio obtinendo
cogitaret. Impetrauit illud a FRIDERICO III. *Imperatore*,
totaque eius summa sola fere consistit in authentica interpre-
tatione omnium priuilegiorum, super exemptione ab extra-
neis Iudiciis, *Vlmae* datorum. Postquam enim grauitur in-
uectus erat *Imperator* in eos, qui sub vario iuris praetextu
vim atque efficaciam Priuilegiorum iam iam recensitorum in-
fringere tentauerant, omnia ea explicat, quae faciem prae-
tulerant ad spurias illas interpretationes. Tum potestatem
concedit *Senatui Vlmano* eiusque Praefectis in rure, omnes
causas atque litigia cuiuscunque generis, tam intra, quam
extra vrbis moenia suborta & suboritura, dirimendi atque
decidendi, nullo habito respectu, siue *Ciuiibus* atque *Subdi-
tis*, *coniunctim* aut *sigillatim* consideratis, lites inten-
derent exteri, siue alii in *ditione Vlmana* viuentes. So-
lus casus denegatae aut protractae iustitiae exceptus est, hac
tamen cum restrictione, vt, posthabitis omnibus *Iudiciis pro-
uincialibus*, aliisque vbilibet terrarum sitis, vt & adeo *Curia
imperiali*, (*unser und des Reichs Hof-Gericht*,) non nisi *Impe-
rator ipse* in hoc causa Iudex esse possit. Poena quoque con-
trauenientium in hoc Diplomate aucta fuit vsque *ad centum
marcas auri*, quum in *anterioribus priuilegiis* WENCESLAI,
RVPERTI & SIGISMUNDI *dimidium* tantum *huius summae*
constitutum esset. Et hoc *ultimum* est *Priuilegium*, quo
Respublica Vlmana iam in antiquioribus temporibus iurisdic-
tionem atque iura sua ab omnium *iudiciorum extraneorum*
attentatis salua atque facta conseruare studuit s).

§.XXVI.

- s) Exhibent hoc Priuilegium WEHNERVS, l. c. p. 231. *Ulmische Ge-
richts-Ordnung*, p. 94-100., LIMNAEVS, l. c., CORTREIUS,
l. c. p. 266-268., LÜNIG, l. c. p. 567-569. ROVSSET *Supplem. au
Corps diplomat. T. I. P. II. p. 456.*, & III. MOSERVS, l. c. P. II.
p. 806-809. cf. KNIPPSHILD, l. c. p. m. 312, b.

§. XXVI.

EXEMPLA AVSTRAEGARVM CONVENTIONALIVM S. R. I.
LIBERAE CIVITATIS VLMENSIS.

Non solum vero priuilegiis obuiam iuerant *Vlmani* insultibus horum Iudiciorum, verum etiam *pactis* atque *conventionibus* cum aliis initis sibi rebusque suis prospiciebant, in iisque *Iudices Austrae-gales* denominabant, qui lites inter *Ciuitatem Vlmanam* atque *vicinos Imperii Status* exortas dirimerent. Istiusmodi *Austrae-garum* exemplum nobis exhibere videtur *Antapocha*, qua *CONRADVS & FRIDERICVS, Comites de Helfenstein*, a. 1382. contractum antichreticum pro mutuo 37000. aureorum a *Ciuitate Vlmensi* accepto, certis conditionibus restrinxerant, & cuius originale, vt supra dictum est, post solennem venditionem a. 1396. abolitum fuit. In hac enim *Syngrapha* t) inter alia cautum est, vt, si *dicti Comites* pecuniam numeratam, loco operarum tributariarum atque seruitiorum poscerent a suis Subditis, ex illis bonis, quae *Vlmenses* pignoris lege ab iis tenebant, collectio huius summae fieret per *Praefectum Helfensteinensem*, a *Comitibus & Vlma* simul constitutum. Quodsi vero lites hac occasione exorirentur; tunc *Ciuitas Vlmensis* adiungeret *Praefecto* alium virum honestum, qui vtrique controuersias examinarent, atque deinde, *Consule Vlmanso Praefide*, eas penitus dirimerent secundum vota maiora u). Aliud exemplum

t) Extat in saepius citata *Specificatione Sc.*, n. 2. p. 11-17.

u) *Ibidem* p. 16. verbis: - - webre aber daß der Vogtt mit dennselben Leuten nit übereinkommen möchte, so sollen die vorgeantten von Vlm einen Erbarn Mann zue denselben Vogtt setzen und geben, und die zween sollen dann ibe dieselben doerffer, Weyler und gebauren richten und geben, - - - were aber daß dieselben zween darumben (nit) übereinkommen möchten, so solle LUTZ CRAFT, zue diesen Zeiten Burgermaister zue Ulm, allwegen ein GEMAINER MANN darumb sein, und wie sich dann dieselben drey, oder Ir der mehrer thail darumben erkandten, - - - dabey solle es dann aber bleiben, were aber, daß der vorgeant LUTZ CRAFT in der weil - - - von Todt abgieng - - - so soll allewegen EIN BURGER-

emplum *Austraegarum* conventionalium occurrit in eorundem *Comitum Helfensteinensium* iurata transactione, renunciatione & traditione alienatorum Bonorum auctorum de a. 1396. x), itemque in *Reipublicae Vlmanae* literis reuersalibus super extincto contractu antichretico cum usuris, & concordato iure *Austraegarum* in litibus inter vicinos facile dabilibus de anno eodem y), quorum tamen amborum Documentorum originalia haud amplius supersunt. In hisce enim Tabulis inter saepius nominatos *Comites*, CONRADVM & FRIDERICVM, atque *Ciuitatem Vlmanam* transactum est, qua ratione vtriusque partis contrahentis subditi conueniri deberent. His nimirum legibus *Austraegae* ad paciscentium eorumque heredum lites dirimendos constituebantur: primo si *Comites* aut eorum heredes vices *Aetorum* gererent, tunc S. P. Q. *Vlmenis* eligerent *Iudicem communem* ex tribus *Senatoribus Scabinis Ciuitatum Eßlingensis, Rothwilensis & Nordlingensis*, hunc in finem a *Comitibus* denominatis. Quodsi vero *Vlma* actionem intentaret *Comitibus*, tunc ius eligendi *Iudicem communem*, (*gemeinen Mann*,) esset penes *Comites*, ex tribus *viris honestis*, quos *Vlma* e *Baronum* aut *Equitum Sueuicorum* ordine denominasset: Huic *Iudici* porro a qualibet parte adiungerentur unus, duo aut tres *Arbitri*, (*ain, zwen oder dry erbar Schiedman*,) & quicquid hi, *Praefide Iudice communi*, secundum maiora deciderent, id vim sententiae haberet z). Ceterum in hac conuentione id potissimum valde notatu dignum videtur, quod vtraque pars expressis verbis sibi pacta fuerit, vt ne hi *Iudices Austraegales* banni sententia ferirent litigantes. Ad normam igitur huius conuentionis variae li-

G 2

tes,

GERMAISTER ZUE ULME - - - EIN GEMAINER MANN
(seyen) - - - ohne alle gefehrde.

x) V. Documentum in der *Specification Sc.*, n. 10. p. 25-32. inprimis p. 28. cf. saepius citata *Species Facti Sc.*, l. c. §. 40. p. 10.

y) *ibidem*, n. 12. p. 34-38. cumprimis p. 37.

z) V. der Stadt Ulm Bericht- und Informations-Schreiben an K. Ferdinand II. dd. 15. Aug. 1629. pag. 6. sq. in den getruckten Acten und Docum. die Helfenst. Sache betreffend, sub N. 9.

tes, quae adhucdum a. 1427. inter FRIDERICVM, *Comitem Helfensteinensem*, & *Ciuitatem Vlmam* e vicinia territoriorum & propter bona commixtim iacentia, exortae fuerant, ad *Austraegas conuentionales* remittebantur, ab illisque placide sopiebantur a). Quin imo post obtentos adeo a *Diuo SIGISMUNDO Austraegas priuilegiatos* plus simplici vice *Respublica Vlmensis* prouocauit ad *Austraegas conuentionales*, prouti exempla docebunt, paulo inferius ad §. XXX. alleganda.

§. XXVII.

EXEMPLA AVSTRAEGARVM FOEDERVM, DER BVNDS-AVSTRAEGE, S. R. I. REIPUBLICAE VLMANAE.

Sed & *Austraegas foederum*, *Bunds-Austraege*, habuit *Vlma* antiquioribus temporibus. Scimus ex superioribus natales harum confociationum, quarum nulla fere in *Sueuia* obtinuit, in cuius consortio *Vlma* non pariter fuerit, atque sic *Austraegas*, cum reliquis Sociis communes, habuerit. Liceat vnum alterumue horum *Austraegarum* exemplum, indicis ad instar, allegare. Primum huius generis luculentum specimen exhibet *Pax publica* in *Sueviae partibus* sub ALBERTO Rege Rom. I. A. 1307. conclusa b). Alia *Confoederatio* conseruandae *Pacis publicae* causa inter varias *Sueviae Ciuitates* inita prostat de a. 1356. c). Memorabile quoque est *foedus*, quod A. 1379. *Badenae* in die S. Vlrici s. d. 4. Iulii, variae *Sueviae Ciuitates*, in Tabulis nominatae, cum *Palatinis Rheni & Bauariae Ducibus*, itemque BERNHARDO, *Marchionae Badensi*, in quinque annos contraxerunt d). Porro *Vlmani* quoque fuerunt in speciali foedere cum EBERHARDO, *Comite Würtembergico*, in quod a. 1397. *Efslinga* pariter assumpta fuit e), vt & in aliud eodem adhuc anno, quod iam antea *Ciuitas Vlmensis* vna cum aliis confecerat cum

LEO-

a) V. *Species Facti* Sc., §. 55. p. 14. sq.

b) V. DATT de *Pace publ.* L. I. c. 5. n. 29. p. 29. sq.

c) IDEM, *ibid.* L. I. c. 5. n. 38. p. 31. sqq.

d) IDEM, *l.c.* L. I. c. 6. n. 40. p. 39. sqq.

e) IDEM, L. I. c. 9. n. 46. p. 66.

LEOPOLDO, *Duce Austriae* f). Sic sequenti etiam Seculo XV. *Ulma* foedus pepigit cum LUDOVICO & VLTRICO, *Comitibus Würtembergicis*, in quod a. 1443. *Ciuitates Imperii*, *Eßlinga*, *Reutlinga*, *Hailbronna*, *Rotwila*, *Wila* & *Wimpina*, receptae fuerunt g), & a. 1455. *iidem Comites*, pro se & tutorio nomine EBERHARDI *Comitis*, cum *Ciuitatibus*, *VLMA*, *Gemünda*, *Gienga* & *Ala* foedus contraxerunt pro seruanda Pace publica h). Denique alma nostra Patria pars contrahens quoque fuit *magni illius Foederis Suenici*, primum a. 1488. conclusi, illique toties quoties renouatum fuit, annis scil. 1496. 1500. 1512. 1522. subscripsit i). In his omnibus autem confociationibus *Iudices austraegales* constituti erant, qui foederatorum lites in prima instantia dirimerent, & quibus adeo non modo *Respublica Patria* pari cum reliquis Sociis iure gaudebat, sed ipsa etiam haud raro istiusmodi *Austraegae* munere ex conuentionum Tabulis fungebatur.

§. XXVIII.

SIGISMUNDVS IMP. CIVITATI VLMANAE CONSTITVIT
AVSTRAEGAS PRIVILEGIATOS MEMMINGAM, GEMVNDAM
SVEVORVM ET BIBERACVM.

Sed demum aliquando tempus est, vt propius accedamus ad insigne illud *Priuilegium SIGISMUNDI Imp.*, quod *liberae Imperii Civitati Vlmanae* in puncto *fori primae instantiae*, coram *Austraegis*, *Romae* in die *S. Laurentii*, s. d. X. *Augusti* a. 1433. liberalissime dedit. Probe enim perspiciebant prudentissimi *Reipublicae patriae Patres conscripti*, iura atque priuilegia, a tot Imperatoribus *Ciuitati* concessa, nunquam salua & ab aliorum impetibus libera esse futura, nisi obiectio, quae anterioribus priuilegiis semper obstabat, amoueretur, quod scilicet nemo in propria causa Iudex esse possit.

f) V. DATTIVS, l. c. L. I. c. 12. n. 10. p. 89.

g) IDEM, L. & Cap. modo cc. n. 9. p. 88. sq.

h) IDEM, L. II. c. 3. n. 40. p. 239.

i) IDEM, L. II. c. 8. p. 281. a., c. 14. p. 325. b., c. 18. p. 350. b., c. 21. p. 383. a., c. 23. p. 406. a.

possit. Quare, vt huic criminationi obicem ponerent, *Imperator* humillime supplicabant S. P. Q. *Vlmensis*, vt sibi *Ciuitates imperiales*, MEMMINGAM, GEMVNDAM *Sueuorum* & BIBE-
RACVM, *Iudices austraegales*, dato desuper Priuilegio, deno-
minaret atque statueret, coram quibus lites, si quae in po-
sterum inter *Ciuitatem* atque externos exorirentur, in prima
instantia, posthabitis omnibus aliis Iudiciis, ventilari & di-
rimi possent. Annuit *Augustissimus Imperator* humillimis
Vrbis supplicationibus, atque insigne Priuilegium, *aurea*
Bulla munitum, statuta insuper in eius violatores poena cen-
tum marcarum auri, die anno & loco supra dictis, clemen-
tissime concessit. Hocce priuilegium parum hucusque co-
gnitum, &, quantum nobis quidem constat, vnica tantum
vice typis excusum fuit sub finem saepius memoratae *Specifi-*
cationis quorundam Documentorum in caussa Helfensteinensi k),
rarissime hodie obuia. Quapropter minime est mirandum,
multos Scriptores eius plane nullam iniicere mentionem,
quando de *priuilegiis Imperii Ciuitatum Austraegis* agunt l).
Alii loco eius prouocant ad *Priuilegia* supra recensita de non
euocando, quae pariter speciem aliquam *iuris Austraegalis*,
carissimae nostrae Patriae competentis, in se continent m).

Alii

k) Haec pars est *Deductionis Vlmensis*, quae sub rubro: *Designation der getruckten Acten und Documenten die Helfensteinische Sache betreffend*, a. 1716. in folio prodiit; in illa autem *Priuilegium nostrum* occurrit sub N. 33. pag. 82. sq.

l) Horum in numero sunt SCHVVBHARDVS de *Austraegis*, c. 8. n. 15. sqq. LIMNAEVS in I. P., L. IX. c. 5. n. 16. STRVVIVS in Corp. I. P., c. 25. §. 58. p. m. 977. BILDERBECK in *Teutschen Reichs-Staat*, P. VI. c. 3. §. 4. p. m. 733. sq. it. P. IX. c. 2. §. 3. p. m. 858. KEMMERICH in *Introd. ad I. P.*, L. VI. c. 8. §. 57. nota (**). Ill. MOSERVS in *Teutschen Staats-Recht*, P. XL. L. III. c. 188. §. 106. sq. p. 53. sq. & iisdem P. & L. c. 190. Sect. V. p. 468. sqq. alique.

m) V. C. LIMNAEVS, l. c. L. VII. c. 5. n. 7. PFEFFINGERVS in *Vitriario illustrato*, T. IV. p. 539. sq., SCHWEDERVS in *Introd. in I. P.*, Parte Spec. Sect. II. c. 17. §. 6. p. m. 913., HILLERVS in *Diff.*

Alii rursus per transennam quasi in Scriptis suis illud attigerunt n). Vnicus KNIPPSCHILDIVS o) argumentum huius Privilegii, at paucis tamen verbis, delibavit. Nos igitur operae pretium facturos existimamus, si denuo ad literam illud typis exprimi curamus, quoniam a paucis hactenus forte visum lectumque fuit. Est autem sequentis tenoris.

§. XXIX.

PRIVILEGIUM IPSVM SIGISMVNDI IMP. DE
A. MCCCXXXIII.

Wir SIGMVND von Gotes genaden Romischer Kayser zu allen zeiten, Merer des Reichs und zu Hungern, zu Behem, Dalmacien, Croacien &c. Kunig, Bekennen und tun kunt offenbar mit disem brieff, allen den, die In seben oder hoeren lesen das zu uns gesant haben Ire Erbare Botschafft, unser und des Reichs lieben getrewen, Burgermeister Rate und Burger der Stat zu VLME, und haben uns furbringen lassen, wie Sie und die Statt zu VLME, von altersher von unsern Vorfarn am Reych, Romischen Kaysern und Kunigen, Nemlich von unserm lieben Herrn und Vater, Kayser CARL, saeliger gefreyt sein, Wer zu In gemainlich oder sonderlich zu sprechn haben, das Sie der, vor Irem Stab, und Irem Haws antwortn solln, alsdann dieselben Brief klerlicher Innehalten, und wie Sie vorbetrechtigklich bedacht haben, das In das von etlich underweylen anders dann Je geleich furgenommen wirt, und haben uns gebetten alle nachrede zu vermeydenn, das wir In die nachgeschribn unser und des hailigen Reichs Statt, Mit namen MEMMINGEN, GVVNDE und BIBRACH bescheyden geruchten, Ob yeman zu der egenannten Statt VLME, in gemain Ichts zu In zesprechende hette, das Sie dann

Diff. cit. §. 21. nota (x) p. m. 36. & WEGELINVS, l. c. P. I. Sect. XI. §. 33. p. 259., vt & alii.
n) V. gr. Martin ZEILLER in Topogr. Sueniae p. 205. a. & Dn. de ZECH in Europ. Herold, P. I. p. m. 756. a.
o) in de iuribus & Privileg. Ciuitat. Imperial. L. III. c. 54. n. 35. p. 33. a.

dann dem oder den, fur dieselben Stett Recht biten, und daselbst Rechtlich verantwurtn mechten,

Deß haben wir angesehen der egenannten von VLME vleisig Bette, und ouch Insonderheit angenehme Dienste und Lautre Trewe, und gehorsam, die Sie uns und dem hailign Reich allezeit unverdrossenlich gethan habn Taeglich tun, und zu tun berait sein, in kunfftigen zeitn, und sonderlich betracht, stattlich Ersuchung und gute lobliche mainung der egenantn von VLME, die Sie furgenomen habn. Das Nieman in sein selbs sache, oder in den dingen die In suß zu steen, sein selbs Richter sein soll noch mag, Vnd haben darumb mit wolbedachtm mute, gutem Rate, unser und des Reichs getrewn und rechter wissen, diese besonder gnade gethan, und tun auch mit disn Briue, und Romischer Kayserlicher macht vollkommenhait, Ob yeman, zu der gemainen Statt, und dem Comun zu VLME, oder das das gemain Comun antriffet, Ichts zu sprechn oder zu fordern hat, oder gewynnet, das Sie den denne gerecht werdn moegn und sollen auff ainen Rat zu MEMMINGEN, auff ainen Rat zu GEMÜNDE, oder auf ainen Rate zu BIBRACH, auf wellichem Rate die von VLME umb yegliche sache selber furnemn. Vnd Sie solln auch daruber nynnndert anderswa, weder fur unser und des Reichs hofgerichte, andere hofgericht, Landgericht und gerichte furgetribn, geladn, noch bekumbert werden, in dehin weyse, Vnd soll auch menngklich das Recht also von In nemen, Vnd ob yeman Ichts dawider in anichen obgeschribn stucken geschaehe oder getan wurde, auf hofgerichtn, oder andern gerichtn, auff gemain oder Schiedleute, oder wie Es sich fugte, das soll unkrefftig und In unschedlich sein. wir woelln und setzen auch, das zwen oder drey des Raths ze VLME, die Sie zu ainen yeden sachen Erkysen, den Rat und die Statt verantwurten und versprechen, und auch dem Rechten an Iver statt volligklich gnug tun mugn, on allermenngktichs Irrung, Doch so wollen wir, das dise unsere Gnade, und vereinndung, Iren alten Freyhaiten unvergriffenlich und unschedlich sein soll. Vnd wir gebieten darum alln und yegklichen Fursten, gaistlichen und weltlichen, Grauen, Freyen, herrn, Rittern, Knechten, Stetten

ten und gemainden, und suß allen andern unsern und des hailigen Reichs Underthannen und getrewen, in wellichen wirdn, wesen, oder stat die sein, *Ernstlich und vestigklich mit diesem brieffe*, das Sie die egenannten von VLME, an sollichen unsern gnadn nicht Hyndern noch Irren, noch In darein sprechen in dhain weyse, Sonder Sie dabey geruwigklich beleyben lassen, und von unsern und des Reichs wegen schutzen und schirmn, als Lieb In sey unser und des Reichs schwaere Vngnad zu vermeyden, und bey ainer pen, hundert Mark lotigs goldes, die ain yegklicher der dawider taet verualln sein soll, halb in unser und des Reichs Camer, und halb den egenannten von VLME, unleslich zu bezaln, mit urkund dis Briefs, versigelt mit unserer Kayserlichen Maiestat guldinen bullen, Geben zu Rome, nach Crists geburt vierzehen hundert Iare und darnach in dem drey und drestigstn Iar, an Sannt Laurencien Tag, des hailigen Martvers, unser Reich des Hunngrischn &c. in dem Sieben und vierzigstn, des Romischn in dem drey und zweinzigstn. des Bemischn Im dreytzeihennden und des Kayserthumbs Im erstn Iarn.

Ad mandatum Domini Imperatoris

CASPAR SLIGK, miles Cancellarius.

§. XXX.

RESPUBLICA VLMENSIS SAEPIVS PROVOCAVIT AD FORVM PRIMAE INSTANTIAE, ID QVOD EI ETIAM PER SIGISMVNDI SVCCESORES IN IMPERIO ET GENERALITER PER VARIAS LEGES IMPERII PVBLICAS CONFIRMATVM FVIT.

Hoc itaque illud ipsum est priuilegium, quo perillustris *Respublica Vlmensis* ex lege scripta obtinuit forum primae instantiae, illiusque ope non modo *Iudiciorum prouincialium* prouocationes, sed & ipsorum summorum Imperii Tribunalium molimina & citationes solidissime non minus ac prudentissime depulit. Negari enim non potest, carissimam Patriam & in sequentibus temporibus grauter hanc ob causam a nonnullis, litem ipsi mouentibus, vexatam fuisse;

H

sed

sed eam pro viribus & simul efficacissime se suaque iura defendisse, variis quidem exemplis facile probari posset. Atamen breuitatis studio vnum modo alterumue in medium proferre, sufficiat. Cum itaque RVDOLPHVS, Comes de Helfenstein, ultimus suae gentis, occasione belli tricennalis A. 1626. actionem contra *Vlmensem Ciuitatem* coram *Iudicio Imp. Au-lico* instituere tentaret, *Vlmani*, tot priuilegiis a variis Imperatoribus muniti, sub solenni protestatione de litem non contestando, per literas humillimas *extraiudicialiter* exhibitas, precibus *Augustissimum Caesarem* adibant, vt ne concederet, *primam* vt aduersarius praeteriret *Ciuitatis instantiam*, sed potius illam auctoritate sua tutaretur, atque poenam quinquaginta marcarum auri, in priuilegiis sancitam, contra *Comitem RVDOLPHVM*, transgressorem exequi, clementissime iuberet p). Aliud exemplum, ex quo, *Vlmenses* forum primae instantiae, siue *Iudices Austraegales* allegasse, elucescit, sistunt eadem controuersiae, haud ita multo post ab heredibus allodialibus *ultimi Comitis de Helfenstein, RVDOLPHI, Reipublicae Vlmensi* A. 1629. obmotae. Notum non est, in naturam harum praetensionum iam dudum explosarum inquirere, sed pro instituti nostri ratione dixisse sufficiat, *Vlmenses* hac quoque occasione in *Informatione* sua *extraiudiciali, Augustissimo Imperatori FERDINANDO II. die 15. Augusti 1629.* humillime transmissa, ad *beneficium primae instantiae*, iuncta solenni protestatione de non contestando litem, iterum iterumque prouocasse q). Tertium, quod nobis occurrit, exemplum praebere poterunt literae *perillustri Senatui Vlmensi* die 13. Maii a. 1716 ad gloriosissimum CAROLVM VI. Imp.

p) V. *Species Facti* &c., §. 60. sq. p. 16. itemque *die bestfundirte Repraesentation* &c., §. 5-13. p. 1-3. Ipsae humillimae Literae Ciuitatis *Vlmanae*, ad *Augustiss. Imp. FERDINANDVM II.* sub dato 31. Ian. a. 1627. missae, prostant in den *getruckten Acten und Documenten die Helfensteinische Sache betreffend* sub N. 7.

q) V. *Species Facti*, l. c. §. 63-71. p. 17. sq. *bestfundirte Repraesentation* &c., §. 18. sqq. p. 4. sqq. Ipsam vero *Informationem* exhibent modo memorata *Acta & Documenta* &c. &c., sub N. 9.

Imp. perscriptae r), qua occasione expressis verbis forum *primae instantiae*, *Austraegarum* scil. tam *conventionalium*, quam *priuilegiatorum*, sibi reseruauit *Respublica Vlmensis*. Et sane eo maiori iure *alma nostra Patria* prouocare poterat, & casu eueniente, in posterum quoque prouocare poterit tam ad *Priuilegium Sigismundinum* in specie, quam ad *iura austregalia* in genere. Nam non modo illud per *Augustissimos Diui SIGISMUNDI* in *Imperio Successores* subinde fuit confirmatum s), sed etiam uniuersa & singula iura *Ciuitatum Imperialium*, adeoque & *austregalia*, illarum nempe, quibus ea competunt, sicuti *Vrbibus Imperii* generaliter, sic consequenter etiam *Reipublicae Vlmensi*, per *Leges Imperii publicas*, v. c. *Ordinationem Cameralem t)*, *Instrumentum Pacis Osnabrugensis v)*, *Ordinationem Consilii Imperialis auli-*

H 2

ci

r) Extant in den getruckten Acten und Documenten die Helffenstein. Sache betreffend, sub N. 24.

s) V. bestfundirte Repraesentation, l. c. §. 161. p. 42. sq.

t) V. *Ordinatio Cameralis de a. 1555.* itemque *Concept. Ordinat. Cameral. P. II. Tit. III.* in rubrica & pr. cf. *Visitationis Abschied des Cammer-Gerichts de a. 1713. §. 9.* (in *Dn. de LVDOLF Corp. Iur. Cameralis, p. m. 965. b.*, edit. Francofurt.) vbi dispositum legitur: *Nachdemmahlen aber auch überhaupt darüber Beschwerde geführt wird, daß sowohl die vier Faelle, worin allein die Mandata S. C. verstattet seynd, zu weit erstreckt, - - - und dahero die Partheyen auch mehrmahlen VM IHRE ERSTERE INSTANTZ gebracht würden, als auch sonst gegen DER REICHS-STÄENDE Privilegia de non appellando & evocando, IVRA AVSTREGARVM &c. öftters Proceß und Mandata erkannt worden: So wird dem Cammer-Gericht anbefohlen, solches alles künftighin sorgfältig zu verhüten - - - insonderheit aber wider den wahren Verstand der Cammer-Gerichts-Ordnung, die in solcher P. II. Tit. 23. specificirte vier Faelle gegen die Churfürstl., Fürstl., oder Fürstenmaessige, und ANDERE RECHTLICHE AVSTRAEGE zu derselben Beschwerde - - - in keine Weiß zu erstrecken, NOCH DARDVRCH DIE ERSTERE INSTANTZIEN ZV VERNICHTIGEN.*

u) Inprimis *Artic. V. §. 56. ibi: Caetera in aulico non minus, quam*
in

ci x), *Recessum Imperii nouissimum* y) & ipsas *Capitulationes*
Cae-

in Camerae Imperialis iudicio PRIVILEGIUM PRIMAE INSTANTIAE AVSTRAEGARVM, iura & priuilegia de non appellando STATIBVS IMPERII ILLIBATA SVNTO, nec per mandata, aut commissiones aut avocationes, aut quouis alio modo turbantor : adde sis *Art. V. §. 29. init. verbis* : *Liberarum Imperii Ciuitates - - - omnes atque singulae sub appellatione Statuum Imperii - - - indubitate continentur*, itemque *Artic. VIII. §. 1. & 4.* Ad primum vero locum, scil. *Art. V. §. 56.* conferri merentur *BUCKISCHII Obsf. in Instrum. Pacis, Obsf. 176. p. m. 420.*

x) *Tit. II. §. 2.* *Wir befehlen auch hiemit Vnserm R. H. R. Praesidenten und Raethen ernstlich, und wollen, daß Sie in Erkennung der Citationen, Rescripten, Mandaten und andern Processen nicht bloß allein Vnser Kayserl. Hochheit, sondern auch Vnsere und des H. R. Churfürsten, Fürsten, Grafen, Herren, Staende, gefreyter R. Ritterschafft, REICHS-STAEEDTEN, und anderer mittel-und unmittelbaren Vnterthanen PRIVILEGIA DER ERSTEN INSTANTZ, IVRA AVSTREGARVM - - - aller Gebühr nach SORGSAMLICH IN ACHT NEHMEN und den Reichs-Staenden VNBERÜHRT VERBLEIBEN LASSEN - - - sollen &c.* Addatur *Diui CAROLI VI. Imp. Verordnung wegen des Reichs-Hof-Raths de a. 1714. §. 16., in SCHMAVSSII Corp. I. P. Acad. p. m. 1285., - - (so ist Ihrer Kayserl. Mai. gnaedigster Befehl, daß Dero gehorsamster Reichs-Hofrath - -) DIE PRIVILEGIA AVSTRAEGARVM VND PRIMARVM INSTANTIARVM denen Reichs-Satzungen nach GENAV BEOBACHTEN soll, damit dagegen - - hinführo keine Beschwerde mit Grund der Wahrheit koenne geführt werden. Cf. Ill. Frid. Car. MOSERI pragmat. Geschichte und Erlaeuterungen der Kayserl. Reichs-Hof-Raths-Ordnung, T. II. p. 68--99.*

y) *§. 105. verbis* : *Benebens sollen Cammer-Richter, Praesidenten und Beysitze bey Administration der heylsamen Iustitz - - DIE ERSTE INSTANTIAS VND AVSTRAEG bey Erkennung der Processen FLEISSIG IN ACHT NEHMEN, was dargegen vorgegangen wieder abthun, fürs künfftige die Violatores dergleichen ersten Instantien, mit geziemender Straff pro arbitrio Iudicis ansetzen*; item *§. 168. ibique* : *Was dann Churfürsten und Staend, und der Abwesenden Raeth Bottschafften und Gesandte gesucht und gebetten, daß die PRIMAE INSTANTIAE VND AVSTRAEG bey*

Caesareas z), ita firmiter sunt stabilita, vt saluis hisce legibus
H 3

bey Vnserm Kayserl. R. Hofrath hinfort nicht weniger, als bey dem Cammer-Gericht STRICT OBSERVIRT werden moechten, da haben Wir seiter Vnser angetrettenen Kayserl. Regierung SOLCHE PRIVILEGIA allezeit gnaedigst BEOBACHTET, dasselbe auch WEITERS ZV THVN vorermeldten Vnserm Reichs-Hofrath ERNSTLICH VND GEMESSEN EINGEBVNDEN. Cf. ad meliorem intellectum horum locorum Recess. Imp. nouiss. B. Dn. de MEIERN Acta Comitial. Ratisbonens. T. II. L. 8. §. 2. n. I. p. 6. & n. II. p. 9. §. 3. n. I. p. 23. §. 10. n. I. p. 67. porro L. 9. §. 1. n. II. p. 83. & §. 2. n. I. p. 106. L. II. §. 3. n. I. p. 273. L. 13. §. 1. n. I. p. 468. n. III. p. 484. n. IV. p. 491. sq. n. VII. p. 558. sq. n. IX. p. 612. & 615. & L. 14. §. 2. n. I. p. 633. §. 4. n. I. p. 643. §. 5. n. III. p. 654. TEXTOR in Diff. ad R. I. N., Dispp. Eius Academ. T. II., Diff. III. p. m. 63. sqq. & Disp. VII. §. 43-45. p. 166. sq. vt & Consultiff. NEVRÖD in der pragmat. Erlaeuter. des iüngern Reichs-Abschiedes, P. VIII. obs. 226. p. 427. sq. obs. 247. p. 468., item P. XII. obs. 349. p. 725. sqq.

z) Iam in Capitulatione CAROLI V. Imp. Art. XV. (ap. DV MONT l. c. T. IV. P. I. p. 301. a.) sequentia occurrunt: auch die Churfürsten, Fürsten, Praelaten, Grafen, Herren und den Adel, AVCH ANDERE STAENDE und Vnterthanen des Reichs, mit rechtlichen oder gütlichen Tagleistungen ausserhalb teutscher Nation und VON IHREN ORDENTLICHEN RICHTERN NICHT DRINGEN, erfordern, noch fürbescheiden, sondern sie ALLE VND IEDEN INSONDERHEIT, im Reich, laut der güldenen Bullen, auch wie des H. R. Ordnungen und andere Gesetze vermöegen, bleiben lassen, ibi enim sub vocibus: ordentliche Richter, intelligendi quoque sunt Iudices austraegales. Quae in posterioribus Capitulationibus subinde addita & mutata fuerunt, tradit Ill. MOSERVS in der Erlaeuter. der R. H. R. O., P. II. p. 69. sqq. Ex nouiss. Capitulat. spectant huc Articuli XVIII. §§. 3. 4. & 5. verba: Wir wollen auch die Churfürsten, Fürsten, und Praelaten, Grafen, Herren und ANDERE STAENDE des Reichs - - bey - - (ihrem) - - IVRE AVSTREGARVM, tam LEGALIVM, quam CONVENTIONALIVM, vel familiarium BEY DER ERSTEN INSTANTZ und deren ordentlichen unmittelbahren Richteren, - - BLEIBEN und KEINEN - - DARWIDER BESCHWEHREN oder eingreifen - - lassen &c. Cf. ad hunc locum Ill. MOSERI Anmerck. über K. Carls VII. Wahl-Capitulat., P. II. p. 469. sqq. & p. 508. sqq, it. P. I. im Anhang p. 97. sqq. & P. III. p. 259-262.

bus a nemine, sub quocunque iuris praetextu, impediri aut infringi queant.

§. XXXI.

I. RESPUBLICA VLMENSIS GAUDET IVRE AVSTRAEGARVM NON MODO ERGA IMMEDIATOS, SED ETIAM MEDIATOS ACTORES.

Restat nunc, ut, promissi nostri memores, vnam alteramue huic tractationi subnectamus quaestionem, quae plenior *Priiilegii nostri* intellectum adiuuare poterit. Omnia quidem in eo tam clara, tamque enodata apparent, ut superfluum omnino videri possit hic labor. Verum haud abs re fore putamus, si ingenii exercendi causa *primo* paucis examinemus conditionem *Actorum*, cum quibus *Ciuitas Vlmensis* coram *suis Austraeis* legibus contendere possit. De *immediatis* plane nullum est dubium, expressis enim verbis *Principum*, *Comitum*, *Ciuitatum* atque *Nobilium* mentio facta est in nostro *Priiilegio*. Quid vero de *mediatis personis* sentiendum sit? patet ex his rationibus. Si verum est, quod leges earumque interpretes praecipiant, contendentes: in priuilegiis nullam syllabam superfluam aut frustra adiectam esse, sed potius omnia verba suum effectum producere debere a); nulla plane ratio in promptu est, quae *mediatos Actores*,

a) Vid. Sam. STRYCKIUS in *Diff. de Priuilegior. interpretatione*, cap. V. n. 9. sq. *Diff. eius iunctim editarum* (Lipsiae 1723. 4.) Vol. IV. p. 1200. Eximie quoque huc faciunt, quae tradidit Ill. GEBAVERVS, immortale Academiae Georgiae Augustae decus, in *Diff.*, quae prodiit sub titulo: *Singularia de Priuilegiis*, §. XIV. p. 62. sq., ibi enim inquit: *in omnibus priuilegiis reperitur & permissio & lex.* Et pag. 65. pergit: *Verbo dicamus, ubi id, quod priuilegium appellamus, facere aut non facere finit, est permissio, ubi vetat vel iubet, est lex. Illud est in arbitrio & potestate eius, cui priuilegium datum, hoc a priuilegii usu pendet, & ubi priuilegii usus sequitur, Legali reliquos ciues necessitate constringit.* Iam vero nemo negabit, ob generalitatem verborum *Priiilegii nostri* usum sequi posse, si lites exoriantur cum *mediatis*, aequae ac cum *imme-*

ctores, inuita *Republica patria*, a foro hoc *austraegali* liberare poterit. Quod si enim secus sentiremus, sane statuendum foret, verba *Priuilegii*: VND SVST ALLEN ANDERN *unfern und des hailigen Reichs Vndertbannen und getrewen*, superflua esse, nullumque significatum habere. Negari quidem non potest, plurima *Austraegarum* fora non prius locum habere, quam lis intercedat inter duas partes, Imperio sine medio subiectas, quum vero & hoc certum atque euictum sit, quod ab vna *Austraegarum* specie ad alteram nulla valeat conclusio, a veritate minime nos aberrabimus, si statuimus, hanc concludendi rationem eo minus hic applicari posse, quo magis constat, *Austraegas*, de quibus nobis sermo est, vnice diiudicandos esse secundum mentem sui *privilegii*. Ceterum nihil a veritate alienum in se continere hoc nostrum assertum, inprimis patet ex *Priuilegio Austraegali* perillustri *Reipublicae Norimbergensi* a CAROLO V. *Imp.* concessio b). In hoc enim *Diplomate* pariter *mediatis* iniungitur, vt ne praetereant *forum austraegale*, si qua lis inter ipsos & dictam *Rempublicam* exoriretur.

§. XXXII.

II. AD HOC FORVM PRIMAE INSTANTIAE SPECTANT OMNES OMNINO CAUSSAE, QVAE NON PERTINENT AD RESERVATA IMPERATORIS AVT PER LEGES IMPERII EXCEPTAE SVNT.

Longe vero maioris momenti est *altera quaestio*: in quibus nempe *caussarum litigiosarum* generibus hoc *forum privilegiatum* locum inueniat? Quod si enim *Priuilegii* verba: *Ichts zu sprechen, Ichts zu fordern*, perpendimus, statuendum

immediatis. Tuto igitur concludere possumus, & *mediatos* legali necessitate constrictos esse, ad *caussas suas*, coram *hocce iudicio privilegiato*, ventilandas.

b) V Dn. HÜLS de RATSBERG in *Diff. de Austregis Reipubl. Noribergensis*, §. 36. p. 44.

endum sane nobis videtur, nullum fere litigiorum genus excogitari posse, quod non cognitioni atque decisioni horum *Austraegarum* subiiciendum foret. Et profecto ita sese rem habuisse, aut saltem haud ita magnum discrimen inter causarum genera fuisse illis temporibus, quibus Privilegium hocce datum fuit, nulli fere dubitamus. Ut enim nihil dicamus de miserrimo illo rei iudiciariae statu, qui tum temporis fuit; hoc certe inter omnes constat, discrimen, quod hodie intercedit inter varia causarum genera, non prius in clariorem lucem deductum fuisse, quam *Camera Imperialis*, quae *Paci publicae*, per *universam Germaniam* stabilitae, inuigilaret, constituta fuerit. Ex hoc itaque tempore factum est, ut *Iudiciis Austraegarum* certi limites praescriberentur, quos in *Sectione I.* huius tractationis satis superque indicauimus. Quam ob rem cum regulae, quas supra de *amplitudine fori austraegalis* in genere suppeditauimus, ex legibus publicis sint desumtae, eo minus illis quoque *Austraegas privilegiatos* subiicere dubitamus, quo magis certum atque euictum manet axioma: *privilegia in laesionem tertii non esse extendenda*. Ut itaque paucis rem expediamus, valet omnino regula: Quaecunque causae neque spectant ad *reservata Imperatoris*, neque in *prima instantia* ad *Iudicium Imperiale Aulicum*, & ad *Cameram Imperialem*, hae omnes atque singulae, cuiuscunque sint naturae, ita sunt comparatae, ut *coram Austraegis privilegiatis* ventilari queant.

§. XXXIII.

III. QVATENVVS FORVM AVSTRAEGALE LOCVM HABEAT IN CAVSSIS MANDATORVM S. C.

Tertia denique *quaestio* haec esto: Vtrum in causis, quae per *Mandata S. C.* expediuntur, exceptio *fori austraegarum privilegiatorum* opponi queat? Superflua quidem, aut certe iam decisa videri nonnullis posset haecce quaestio, si in mentem nobis reuocamus ea, quae de *natura Mandatorum S. C.* supra in *Sectione I.* disputauimus. Attamen

tempe-

temperare mihi non possum, quin eam hic loci iterum attingam, sequentem in modum ratiocinando: Aut reus concedit factum, super quo *Mandatum S. C.* decretum fuit, sic se habere, prouti actor illud narravit; aut non. In priori casu duo iterum considerata veniunt. Aut enim reus probare potest, factum, quod quidem verum esse concedit, non ita esse comparatum, ut super eo ex legum praescripto *Mandatum S. C.* decerni possit, aut hoc non probare potest. Si prior adest casus: tunc utique *exceptio fori austraegalis* attendenda; nam expressis verbis in *Capitulatione novissima* c) cautum est, ut nemini *beneficium primae instantiae & ius austraegarum* per mandata, commissiones aut rescripta adimatur. Quodsi vero reus neque probare potest, factum esse istiusmodi naturae, ut super eo *Mandatum S. C.* decerni nequeat, neque habet, quod moneat contra illius veritatem, tunc *exceptio Austraegarum* plane nullum usum habet; quoniam factum omnibus eis requisitis gaudet, ut ex legum praescripto *Mandatum S. C.* locum inueniat; quo vero posito, omne cessat *Iudicium austraegale*. In posteriori denique casu, si scilicet quid habet, quod moneat contra facti veritatem, tunc auxilio illi venit *exceptio sub- & obreptionis*. Hac rite probata, res redit in pristinam viam, & *forum Austraegarum* non solum, in genere spectatum, sed & in specie privilegiatum, si quis *Imperii Status* illo est munitus, suum occupat locum d).

§. XXXIV.

VLMA LOCVM HABET INTER IVDICES AVSTRAEGALES
PRIVILEGIATOS VARIARVM IMPERII CI-
VITATVM.

Postquam igitur pro virium nostrarum modulo exposuimus *Ius Austraegarum*, quo *Perillustris Respublica Vlmensis* utitur ex indulgentia SIGISMUNDI Imperatoris; restat, ut, antequam

c) V. Artic. XVIII. §. 4. & 5.

d) V. Ill. MOSERI *Einleitung zu dem Reichs-Hof-Raths Proceß*, P. I. c. 3. §. 30. p. 229. sqq.

quam filum totius tractationis abrumpamus, coronidis loco enumeremus nonnullas *Imp. Ciuitates*, quarum VLMA cum aliis *Iudex est austraegalis* e). Sic 1) ARGENTINA, tantisper *Imperio Rom. Germ.* subiecta erat, *Iudices Austraegas* habuit: *Senatus Ciuitatum Basileae, Wormatiae & VLMAE* f) 2) RATISBONA inter *Iudices austraegales* numerat *Augustam Vindelicorum, Norimbergam & VLMAM* g). 3) ESSLINGAE ex *Priuilegiis caesareis Austraegae* dati sunt *Ciuitates VLMA, Reutlinga & Heilbronna*, quamcunque Actor ex eis elegerit h). 4) REUTLINGA, in prima instantia conueniri debet coram *Consulibus atque Senatu VLMAE, Esßlingae & Gemundae Sueuorum* i). 5) MEMMINGAE *Iudices priuilegiarii* sunt vna *Ciuitatum, Augustae Vindelicorum, VLMAE, Rauenspurgi, Biberaci aut Campiduni* k). 6) CAMPODVNVM *Austraegae*

e) V. in genere SCHVBHARD *de Austraegis*, c. 8. n. 15. sqq. p. m. 391. sq. LIMNAEVS in I. P. L. VII. c. 1. n. 81. & L. IX. c. 5. n. 16. PFEFFINGER in *Vitriar. illustr.* T. IV. pagg. 528. b. 530. sq. 532. b. 533. a. 536. a. & b. 538. b. & 540. a., STRVVI Corp. I. P., cap. 25. §. 58. p. m. 977. HILLERI *Diff. cit.* §. 21. p. 35. sqq. nota x) & WEGELINVS, l. c. Sect. XI. §. 31-33. p. 255-259.

f) Per *Priuilegium SIGISMUNDI Imp. de a. 1435.* ap. LÜNIGIVM in *Reichs-Archiv*, T. XIV. p. 753. cf. PFEFFINGER, l. c. T. IV. p. 528. b.

g) V. IDEM, l. modo c. p. 538. b. & HILLER in *Diff. cit.* p. 35. nota x)

h) Ex *Priuilegio CAROLI V. Imp. de a. 1541.*, quod exhibet LÜNIG, l. c. T. XIII p. 514. cf. PFEFFINGER, l. c. T. IV. p. 530. sq.

i) Vi *Priuilegii MAXIMILIANI I. Imp. de a. 1516.* apud LÜNIGIVM, l. c. T. XIV. p. 320. sq. Vcf. PFEFFINGER, l. c. T. III. p. 1169. a. & T. IV. p. 538. b.

k) Vigore *Priuilegii FRIDERICI III. Imp. de a. 1471.* quod extat ap. LÜNIGIVM, l. c. T. XIII. p. 1420. sq. cf. etiam PFEFFINGER, T. III. p. 1171. & T. IV. p. 536. Hocce *Priuilegium* sine dubio solide excussit *Generosiss. Dn. de SAYLER* in *Diff.* sub praesidio *Consultiss. Io. Andr. HOFFMANNI*, *Ienae* a. 1750. habita & in *prima Sectione* pag. 14. nota a) memorata, quam vero, licet omni adhibita diligentia nancisci non potui, sed solummodo e *Bibliot.*

straegas habet vel VLMAM, vel *Memmingam*, vel *Rauenspur-*
gum l). 7) DONAWERDA, dum *Ciuitas Imperii* adhuc erat,
 in prima instantia conueniri debebat coram vno Magistra-
 tum *Augustae*, *Norimbergae* atque VLMAE m). 8) GIEN-
 GA quoque *iudicem* habet *austraegalem* ex trium Imperii
 Urbium, VLMAE, *Nordlingae* & *Gemundae* Magistratibus
 n). 9) GEMVND in prima instantia conueniri debet co-
 ram suo *Sculteto* & quibusdam *Senatoribus* sex aut quatuor
 frequentium Urbium Imperialium, VLMAE scil., *Eslingae*,
Halae, *Dinckelspielae*, *Nordlingae*, *Alae* & *Bopfingae* o). 10)
 WILA denique particeps reddita fuit Priuilegiorum *Eslingen-*
sis Ciuitatis, adeoque VLMAM quoque inter *Austraegas* ha-
 bet p). Quibus forte addi poterit, quod lites inter *Magi-*
stratum Ciuesque Alenses tum a. 1605., tum a. 1615., per
 transactionem, mediantibus Ciuitatibus vicinis VLMA,
Nordlinga, *Hala Sueuorum* & *Bopfinga*, initam, amicabili-
 ter & in prima instantia compositae fuerint q). Verum hic
 pedem figo, rerum omnium Moderatorem ardentissimis im-
 plorans precibus, vt & in posterum patrocinium *Iurium* at-
 que *Priuilegiorum carissimae* meae *Patriae* suscipiat, quo
 I 2 eius

blioth. Iuris selecta Struvio-Buderiana, p. m. 915. edit. nouiss. cogni-
 tam habeo.

l) per *Priuilegium* MAXIMILIANI I. Imp. de a. 1499. ap. LÜNI-
 GIVM, T. XIII. p. 1518 sq. cf. PFEFFINGER, T. IV.
 p. 530. a.

m) ex *Priuilegio* FRIDERICI III. Imp. de a. 1465. ap. LÜNIG. l.c.
 T. XIII. p. 421 sqq. cf. PFEFFINGER, T. IV. p. 530. a.

n) vigore *Priuilegii* eiusdem FRIDERICI III. Imp. de a.
 1481., quod prostat ap. LÜNIGIVM, T. XIII. p. 837. sqq. cf.
 PFEFFINGER, T. IV. p. 533. a.

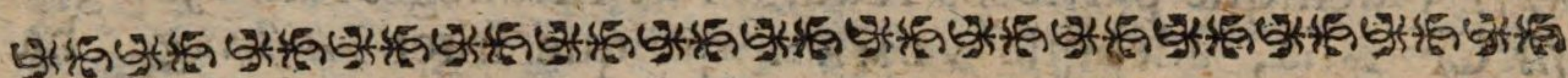
o) iuxta *Priuilegium* FRIDERICI III. Imp. de a. 1475., quod
 exhibet LÜNIGIVS, T. XIII. p. 824. sq. cf. PFEFFINGERVS,
 T. IV. p. 532. sq.

p) Vid. PFEFFINGER, l.c. T. IV. p. 540. a.

q) Vid. HILLERI *Diff. saepius citata*, §. 19. p. 30. sq. & Ill. MO-
 SERVVS, in *Teutschen Staats-Recht*, P. XL. L. III. c. 190.
 p. 471. sq.

eius decor atque felicitas nullis umquam fatis sinistris iactentur. Tu vero L. B. tenuitati ingenii mei condonabis, si ea, quae *Exercitii academici* causa de praesenti materia ex fontibus, quos Dn. PRAESES larga mihi suppeditavit manu, hausi, non tam comite atque enodate pertractata deprehendes, quam dignitas argumenti exigere potuisset.

T A N T V M.

PRAENOBILISSIMO AC DOCTISSIMO

DN. AVCTORI RESPONDENTI

CIVI ET AMICO SVO CARISSIMO

S. P. D.

P R A E S E S.

Reddo TIBI, KIENLINE DILECTISSIME; *Dissertationem* meo suasu meoque consilio, magna cum industria a TE elaboratam, talem fere, qualem mihi tradidisti, cum variae occupationes necessariae, quo minus, ultimam ei addere limam potuerim, haud permiserint. Pauca mutavi, nec multa addidi, si notulas quosdam excipias, ut & testimonia Doctorum atque Historicorum, quae maiorem fidem roburque conciliant erudite non minus, quam concinne a TE dictis. Sunt praeterea quaedam in TUA *Dissertatione*, quibus calculum meum non adiicio. Spectant huc ea, quae statim §. II. de origine *Austraegarum* iam ex aeuo *Carolingico*, fati quidem speciose, disputasti. Licet enim, praeter excitata a TE, pag. 2. nota e) varia *Legum antiquarum* loca, adduci quoque potuisset *Capitulare tertium DAGOBERTI Regis, siue Lex Baiuvariorum, Tit. XIII. §. 12. n. 2.* (in BALVZII *Capitular. RR. Francor. T. I. col. 128.*), & speciatim exinde verba: *Ita & de vinea &*

de

de praeo faciat, sicut aestimatores ARBITRAVERINT & componat; ingenue tamen fateor cum Perill. SENCKENBERGIO, Fautore meo summinopere colendo, in *Flor. spars. ad lus Austraeagar. §. XI. p. m. 24. Incertus sum in origine* (scil. Austraeagarum,) neque ad Carolidarum usque tempora adscendere ausim. Multa enim Franci, Galliae victores, retinuerunt ex institutis & moribus Romanorum, veterum Galliae Dominorum. Huc pertinent etiam *Iudicia*, more Romano in *Francia* constituta. Adeoque arbitros eligere, integrum quidem fuit, sed non, nisi Romanos. Inter horum vero & Germanorum Arbitros magnam differentiam fuisse, erudite demonstravit Consultiss. Iustus Dav. ZV-FALL, in *Diff. Marburgi An. 1749. habita, de differentiis Arbitrorum Romanorum & Germanorum, occasione Recess. Imp. de a. 1594. §. 64. & 65. & Ordinationis Cameralis, Part. II. Tit. II. §. 1.* Sed malui, TVO TE ingenio uti, quam TVIS meditationibus meas sententias substituere, quo orbis eruditus de TVA scientia eo melius iudicium ferre queat.

Ceterum plura quoque TVAE Scriptioni addi potuissent. Verbi causa, in recensione *Scriptorum de Austraeagis* omisi indicare *Quirinum CVBACHIVM* de *Iudiciis Austraeagarum*, in *ARVMABII I. P. Vol. IV. Disc. 36. p. m. 128. sqq.*: *Frid. LENTII Diff. de privilegiatis Immediatorum S. R. I. Procerum instantiis, vulgo die Austraeag, quae exstat in S. R. I. Iure publ. s. Diff. historico-iuridico-politicis aliquot Westphaliae Ictorum, T. III. (Francoford. 1718 4.) p. 333. sqq.* Porro *Nic. SCHÜTZII Disp. de Austraeagis, Rostochii An. 1636. habitam*: *Ioh. Steph. SCHLANHOVII Diff. de Austraeagis, Giesae 1684.* *Henr. COCCII Diff. de eadem materia, Heidelbergae 1673.* forteque alia istiusmodi minora Schediasmata, quae mea Bibliotheca TIBI subministrasset. Ad §. XI. & XII. consuli quoque debuisset *Christoph. Henr. TEXTORIS Diff. de foro austraeagali, Giesae 1692. publice ventilata.* Ad §. XIII. desidero observata a *B. KOPPIO von denen Obmannen der alten Teutschen, in EIVSDEM auserlesenen Proben des Teutschen LehenRechts, n. 3. p. 61. sqq.* Nec negligi debuissent tum amicissimi mei *SCHMINCKII Diff. de Superarbitris, vulgo von Obmannen, Goettingae sub Praesidio Ill. BOEHMERI a. 1744. habita*; tum Ill. *ESTORIS Diff. de iure primi fori, s. beneficio primae instantiae Ordinibus Imperii perfecte pleneque impertiendo, nec restricte posthac praefiniendo, Ienae 1741.* At facile fuit, in peruoluendis tot Scriptoribus de iure *Austraeagarum*, qui in reculis meis librariis extant, vnum alterumque non observasse, nec id incuriae, sed potius festinatae operae tribuo, solumque eum in finem indico, quo, maiori aliquando otio fruens & *Dissertationem TVAM* relegens, habeas, quae secundis curis adicias. Vnicum tamen adhuc memorandum est *Documentum* magni momenti, a TE neglectum. Nimirum *Litterae sunt reuersales MARQVARDI BURGERMAISTERI*

DE

DE ESSLINGEN, eiusque uxoris ANNAE DE STAIN, datae des
naechsten Affter-Montags nach S. Bartholomeus-Tag, i. e. d. XXVI.
Augusti, a. 1399., quas exhibet LÜNIGIVS im Reichs-Archiv, P. spec.
Contin. III. p. 443. sq. In illis BURGERMAISTERVS, sub hypo-
theca bonorum & priorum hominum suorum Goecklingensium,
cum S. P. Q. Vlmenſi conuenit super amicabili Arbitrorum iudicio in
litigiis inter ipsos forte suborituris, eo modo, vt si ipse actionem insti-
tueret contra Ciuitatem vel quendam Ciuium Vlmenſium lis transigeretur
per Praetorem & Scabios Vlmanos; sin Vlmenſes actionem intende-
rent BURGERMAISTERO, vtraque pars concordaret super Arbitro
communi, vel peteret a Magistratu Gemeindano & Biberacensi, vt vnus
eorum denominaret Arbitrum communem (ainen gemainen Mann,) qui
litem componeret. Memoratu insuper digna est formula, in hoc Do-
cumento: Ich vorgeannt ANNA VON STEIN des egenanten MAR-
QVART BURGERMAISTER eheliche Huß-Frowe, und ich BVP-
PELIN und BERCHTOLD VON STEIN vorgeannten IR TRAE-
GERE verjehen och sunderlich an diesem Brieff, daß der egenant MAR-
QVART BURGERMAISTER diese Versatzung, und alle vorgeschrie-
ben Sache mit unserem Haissen, Raute, Gunst und gutem Willen volle-
führt und getan hat, und versprechen och darauff den egenanten von
VLM, daß zu der Bewiseng der mir egenanten ANNEN VON STEIN,
und uns den vorgeannten IREN TRAGERN in TRAGERS WISE
uff die egeschriben Lüte und Gute zu Goeegglingen beschehen ist, daran
dehainen Schaden bringen soll, wann wir uns der ietzo gen In genitzlich
VFF DES RICHS STRASSE mit alln den Worttn und Werken, die
dazu gehoerten, wie recht ist verzigen haben und der abgetretten sien.

Sed haec sufficiant; malo enim TIBI, AMICE CHARISSIME,
potius de feliciter peracto labore sincere gratulari, quam aliquos eius
forte leues defectus ostendere. Faxit benignissimum Numen, vt prae-
stantissimi, quos per integrum quinquennium in alma nostra Iulia Ca-
rolina, non modo in omni Iurisprudencia, sed etiam in scientiis atque
artibus, quae futurum ICTum ornant & iuuant, fecisti, progressus, viam
TIBI pandant, ad altiora adsurgendi. Fructus diligentiae vitaeque
integerrimae, me qualicunque proxeneta, TIBI iam e longinquo
monstrantur. Fruere hisce saluus sospesque! & talem TE praesta in
nouo munere, qualem TE haecenus deprehendi. Quod reliquum est,
me amare nunquam desine, estoque pariter de perpetuo meo in TE
studio, certissimus. Dab. Helmstadii die XXIV. Aprilis A. C.
c15c15CCLIX.

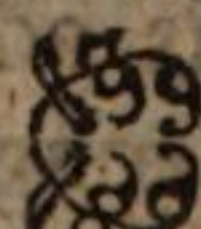
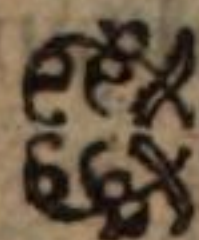
DE ESSLINGEN, eiusque uxoris ANNAE DE STAIN, datae des
naechsten Affter-Montags nach S. Bartholomeus-Tag, i. e. d. XXVI.
Augusti, a. 1399., quas exhibet LÜNIGIVS im Reichs-Archiv, P. spec.
Contin. III. p. 443. sq. In illis BURGERMAISTERVS, sub hypo-
theca bonorum & priorum hominum suorum Goecklingensium,
cum S. P. Q. Vlmenſi conuenit ſuper amicabili Arbitrorum iudicio in
litigiis inter ipſos forte ſuborituris, eo modo, vt ſi ipſe actionem inſti-
tueret contra Ciuitatem vel quendam Ciuium Vlmenſium lis tranſigeretur
per Praetorem & Scabinos Vlmanos; ſin Vlmenſes actionem intende-
rent BURGERMAISTERO, vtraque pars concordaret ſuper Arbitro
communi, vel peteret a Magſtratu Gemündano & Biberaceniſi, vt vnus
eorum denominaret Arbitrum communem (ainen gemainen Mann,) qui
litem componeret. Memoratu inſuper digna eſt formula, in hoc Do-
cumento: Ich vorgeannt ANNA VON STEIN des egenanten MAR-
QVART BURGERMAISTER eheliche Huß-Frowe, und ich BVP-
PELIN und BERCHTOLD VON STEIN vorgeannten IR TRAE-
GERE verjehen och ſunderlich an dieſem Brieff, daß der egenant MAR-
QVART BURGERMAISTER dieſe Verſatzung, und alle vorgeſchrie-
ben Sache mit unſerem Haſſen, Raute, Gunſt und gutem Willen volle-
führt und getan hat, und verſprechen och darauff den egenanten von
VLM, daß zu der Bewiſeng der mir egenanten ANNEN VON STEIN,
und uns den vorgeannten IREN TRAGERN in TRAGERS WISE
uff die egeſchriben Lüte und Gute zu Goeegglingen beſchehen iſt, daran
dehainen Schaden bringen ſoll, wann wir uns der ietzo gen In genztlich
VFF DES RICHS STRASSE mit alln den Worttn und Werken, die
dazu gehoerten, wie recht iſt verzigen haben und der abgetretten ſien.

Sed haec ſufficiant; malo enim TIBI, AMICE CHARISSIME,
potius de feliciter peracto labore ſincere gratulari, quam aliquos eius
forte leues defectus ostendere. Faxit benigniſſimum Numen, vt prae-
ſtantiſſimi, quos per integrum quinquennium in alma noſtra Iulia Ca-
rolina, non modo in omni Iuriſprudentia, ſed etiam in ſcientiis atque
artibus, quae futurum ICTum ornant & iuuant, feciſti, progreſſus, viam
TIBI pandant, ad altiora adſurgendi. Fructus diligentiae vitaeque
integerrimae, me qualicunque proxeneta, TIBI iam e longinquo
monſtrantur. Fruere hiſce ſaluus ſoſpesque! & talem TE praesta in
nouo munere, qualem TE haectenus deprehendi. Quod reliquum eſt,
me amare nunquam deſine, eſtoque pariter de perpetuo meo in TE
ſtudio, certiſſimus. Dab. Helmſtadii die XXIV. Aprilis A. C.
c15c19.

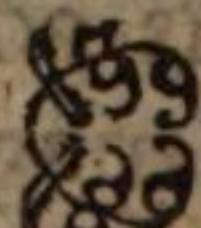
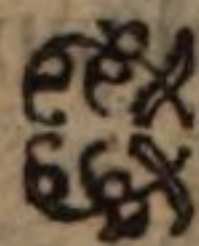
DE ESSLINGEN, eiusque uxoris ANNAE DE STAIN, datae des
naechsten Affter-Montags nach S. Bartholomeus-Tag, i. e. d. XXVI.
Augusti, a. 1399., quas exhibet LÜNIGIVS im Reichs-Archiv, P. spec.
Contin. III. p. 443. sq. In illis BURGERMAISTERVS, sub hypo-
theca bonorum & priorum hominum suorum Goecklingensium,
cum S. P. Q. Vlmensi conuenit super amicabili Arbitrorum iudicio in
litigiis inter ipsos forte suborituris, eo modo, vt si ipse actionem insti-
tueret contra Ciuitatem vel quendam Ciuium Vlmensium lis transigeretur
per Praetorem & Scabios Vlmanos; sin Vlmenses actionem intende-
rent BURGERMAISTERO, vtraque pars concordaret super Arbitro
communi, vel peteret a Magistratu Gemündano & Biberacensi, vt vnus
eorum denominaret Arbitrum communem (ainen gemainen Mann,) qui
litem componeret. Memoratu insuper digna est formula, in hoc Do-
cumento: Ich vorgeannt ANNA VON STEIN des egenanten MAR-
QVART BURGERMAISTER eheliche Huß-Frowe, und ich BVP-
PELIN und BERCHTOLD VON STEIN vorgeannten IR TRAE-
GERE verjehen och sunderlich an diesem Brieff, daß der egenant MAR-
QVART BURGERMAISTER diese Versatzung, und alle vorgeschrie-
ben Sache mit unserem Haissen, Raute, Gunst und gutem Willen volle-
führt und getan hat, und versprechen och darauff den egenanten von
VLM, daß zu der Bewiseng der mir egenanten ANNEN VON STEIN,
und uns den vorgeannten IREN TRAGERN in TRAGERS WISE
uff die egeschriben Lüte und Gute zu Goeegglingen beschehen ist, daran
dehainen Schaden bringen soll, wann wir uns der ietzo gen In genztlich
VFF DES RICHS STRASSE mit alln den Worttn und Werken, die
darzu gehoerten, wie recht ist verzigen haben und der abgetretten sien.

Sed haec sufficient; malo enim TIBI, AMICE CHARISSIME,
potius de feliciter peracto labore sincere gratulari, quam aliquos eius
forte leues defectus ostendere. Faxit benignissimum Numen, vt prae-
stantissimi, quos per integrum quinquennium in alma nostra Iulia Ca-
rolina, non modo in omni Iurisprudencia, sed etiam in scientiis atque
artibus, quae futurum ICTum ornant & iuuant, fecisti, progressus, viam
TIBI pandant, ad altiora adsurgendi. Fructus diligentiae vitaeque
integerrimae, me qualicunque proxeneta, TIBI iam e longinquo
monstrantur. Fruere hisce saluus sospesque! & talem TE praesta in
nouo munere, qualem TE haecenus deprehendi. Quod reliquum est,
me amare nunquam desine, estoque pariter de perpetuo meo in TE
studio, certissimus. Dab. Helmstadii die XXIV. Aprilis A. C.
c15cCLIX.

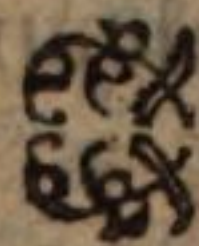
DE ESSLINGEN, eiusque uxoris ANNAE DE STAIN, datae des
naechsten Affter-Montags nach S. Bartholomeus-Tag, i. e. d. XXVI.
Augusti, a. 1399., quas exhibet LÜNIGIVS im Reichs-Archiv, P. spec.
Contin. III. p. 443. sq. In illis BURGERMAISTERVS, sub hypo-
theca bonorum & priorum hominum suorum Goecklingensium,
cum S. P. Q. Vlmenſi conuenit ſuper amicabili Arbitrorum iudicio in
litigiis inter ipſos forte ſuborituris, eo modo, vt ſi ipſe actionem inſti-
tueret contra Ciuitatem vel quendam Ciuium Vlmenſium lis tranſigeretur
per Praetorem & Scabinos Vlmanos; ſin Vlmenſes actionem intende-
rent BURGERMAISTERO, vtraque pars concordaret ſuper Arbitro
communi, vel peteret a Magiſtratu Gemündano & Biberaceniſi, vt vnus
eorum denominaret Arbitrum communem (ainen gemainen Mann,) qui
litem componeret. Memoratu inſuper digna eſt formula, in hoc Do-
cumento: Ich vorgeannt ANNA VON STEIN des egenanten MAR-
QVART BURGERMAISTER eheliche Huß-Frowe, und ich BVP-
PELIN und BERCHTOLD VON STEIN vorgeannten IR TRAE-
GERE verjehen och ſunderlich an dieſem Brieff, daß der egenant MAR-
QVART BURGERMAISTER dieſe Verſatzung, und alle vorgeſchrie-
ben Sache mit unſerem Haſſen, Raute, Gunſt und gutem Willen volle-
führt und getan hat, und verſprechen och darauff den egenanten von
VLM, daß zu der Bewiſeng der mir egenanten ANNEN VON STEIN,
und uns den vorgeannten IREN TRAGERN in TRAGERS WISE
uff die egeſchriben Lüte und Gute zu Goeegglingen beſchehen iſt, daran
dehainen Schaden bringen ſoll, wann wir uns der ietzo gen In genztlich
VFF DES RICHS STRASSE mit alln den Worttn und Werken, die
darzu gehoerten, wie recht iſt verzigen haben und der abgetretten ſien.

Sed haec ſufficiant; malo enim TIBI, AMICE CHARISSIME,
potius de feliciter peracto labore ſincere gratulari, quam aliquos eius
forte leues defectus ostendere. Faxit benigniſſimum Numen, vt prae-
ſtantiſſimi, quos per integrum quinquennium in alma noſtra Iulia Ca-
rolina, non modo in omni Iuriſprudentia, ſed etiam in ſcientiis atque
artibus, quae futurum ICtum ornant & iuuant, feciſti, progreſſus, viam
TIBI pandant, ad altiora adſurgendi. Fructus diligentiae vitaeque
integerrimae, me qualicunque proxeneta, TIBI iam e longinquo
monſtrantur. Fruere hiſce ſaluus ſoſpesque! & talem TE praeſta in
nouo munere, qualem TE haecenus deprehendi. Quod reliquum eſt,
me amare nunquam deſine, eſtoque pariter de perpetuo meo in TE
ſtudio, certiſſimus. Dab. Helmſtadii die XXIV. Aprilis A. C.
c1515CCLIX.

DE ESSLINGEN, eiusque uxoris ANNAE DE STAIN, datae des
naechsten Affter-Montags nach S. Bartholomeus-Tag, i. e. d. XXVI.
Augusti, a. 1399., quas exhibet LÜNIGIVS im Reichs-Archiv, P. spec.
Contin. III. p. 443. sq. In illis BURGERMAISTERVS, sub hypo-
theca bonorum & priorum hominum suorum Goecklingensium,
cum S. P. Q. Vlmenſi conuenit super amicabili Arbitrorum iudicio in
litigiis inter ipſos forte ſuborituris, eo modo, vt ſi ipſe actionem inſti-
tueret contra Ciuitatem vel quendam Ciuium Vlmenſium lis tranſigeretur
per Praetorem & Scabinos Vlmanos; ſin Vlmenſes actionem intende-
rent BURGERMAISTERO, vtraque pars concordaret ſuper Arbitro
communi, vel peteret a Magſtratu Gemündano & Biberaceniſi, vt vnus
eorum denominaret Arbitrum communem (ainen gemainen Mann,) qui
litem componeret. Memoratu inſuper digna eſt formula, in hoc Do-
cumento: Ich vorgeannt ANNA VON STEIN des egenanten MAR-
QUART BURGERMAISTER eheliche Huß-Frowe, und ich BVP-
PELIN und BERCHTOLD VON STEIN vorgeannten IR TRAE-
GERE verjehen och ſunderlich an dieſem Brieff, daß der egenant MAR-
QUART BURGERMAISTER dieſe Verſatzung, und alle vorgeſchrie-
ben Sache mit unſerem Haſſen, Raute, Gunſt und gutem Willen volle-
führt und getan hat, und verſprechen och darauff den egenanten von
VLM, daß zu der Bewiſeng der mir egenanten ANNEN VON STEIN,
und uns den vorgeannten IREN TRAGERN in TRAGERS WISE
uff die egeſchriben Lüte und Gute zu Goeegglingen beſchehen iſt, daran
dehainen Schaden bringen ſoll, wann wir uns der ietzo gen In genzlich
VFF DES RICHS STRASSE mit alln den Worttn und Werken, die
darzu gehoerten, wie recht iſt verzeigen haben und der abgetretten ſien.

Sed haec ſufficiant; malo enim TIBI, AMICE CHARISSIME,
potius de feliciter peracto labore ſincere gratulari, quam aliquos eius
forte leues defectus ostendere. Faxit benigniſſimum Numen, vt prae-
ſtantiſſimi, quos per integrum quinquennium in alma noſtra Iulia Ca-
rolina, non modo in omni Iuriſprudentia, ſed etiam in ſcientiis atque
artibus, quae futurum ICtum ornant & iuuant, feciſti, progreſſus, viam
TIBI pandant, ad altiora adſurgendi. Fructus diligentiae vitaeque
integerrimae, me qualicunque proxeneta, TIBI iam e longinquo
monſtrantur. Fruere hiſce ſaluus ſoſpesque! & talem TE praeſta in
nouo munere, qualem TE haecenus deprehendi. Quod reliquum eſt,
me amare nunquam deſine, eſtoque pariter de perpetuo meo in TE
ſtudio, certiſſimus. Dab. Helmſtadii die XXIV. Aprilis A. C.
c15c19.

Häberlin, Franz Dominicus,

Diss. ... de austraegis generatim, nec non de iure austraegarum S. R. I. L.
Civitatis Ulmanae speciatim

Helmstadium 1759

4 Diss. 3327,6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10961358-2

VD18 15041336-001